

KANSA TAISTELI

- miehet kertovat

N:o 9 1958

Sadepuku

VILLE

... koiranilmallakin
kuivana
kiireestä
kantapäähän

Ketterä liikkuminen metsissä, pelloilla, vesillä
— jopa pyöräillessä — on hankkinut notke-
alle VILLE-sadepuvulle jo tuhansia ystäviä.

3.600:— normaalikoot
takki 2.100:—, housut 1.500:—
väri musta

Varatkaa VILLE jo poutapäivinä!

NOKIA

Suomen Gummitehdas Osakeyhtiö

PAULA - KAHVIA

tietysti

Suomen
suosituinta

Paula kahvi on tut-
tua, taattua, aitoa
ja aromirikasta kah-
via, joka takaa täy-
den kahvinautinnon
vähentymättömänä.

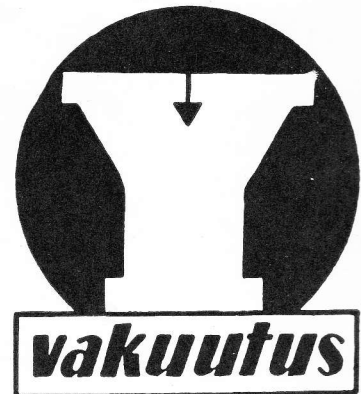

-tietysti PAULIGIN

PAULIG ON HYVÄN KAHVIN TUOTTAJA JO VUODESTA 1876

TURVAA TYÖSI TULOKSET

valitse

Yksityisyrittäjään
KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ

No 9

15. 9. 1958
2. vuosikerta

KANSA TAISTELI

– miehet kertovat

KERTOMUKSIA SOTIEMME TAPAHTUMISTA

PÄÄTOIMITTAJA: Kenraaliluutnantti A. Blick. TOIMITUSKUNTA: Puheenjohtaja kenraaliluutnantti K. L. Oesch, jäsenet kenraalimajuri Verner Gustafsson, kenraalimajuri R. Lagus, kontra-amiraali S. Sundman, eversii L. Harvila, eversti B. Ikonen, eversti E. Kuussaari, eversti G. Magnusson, eversti Valo Nihtilä, eversti U. A. Tähtinen, varatuomari Julius Lagus, väepeli G. Lehti. TOIMITUS: Päätoimittaja Munkkiniemi, Dosentintie 2, puh. 48 20 50, toimittajat Simons, 12 A 4, puh. 66 26 96. KONTTORI: Helsinki, Korkeavuorenk. 28. Puhelimet: tilaukset 19 367, levikinhuolto 62 22 71. Postisiirtotili n:o 94941. KUSTANTAJA: Sanoma Osakeyhtiö.

ILMESTYY VUONNA 1958 12 NUMEROA, JOISTA 2 KAKSOISNUMEROA. TILAUSHINTA 600 M K

O. Venesoja

VAASENISTA PETÄJÄSELKÄÄN

Jääkäripataljoona 3:n eteneminen Aunuk-
sessa Vaasenista Äänisjärven rannalla ole-
vaan Petäjäselkään 18–24. 9. 1941 oli moni-
vaiheinen ja yllätyksistä rikas. Rohkeat
jääkärit tunkeutuivat syvälle vihollisen
selustaan vuoroin taistellen, vuoroin sur-
voen kehnoja teitä, joutuivat monesti yllät-
tävien tilanteiden eteen, mutta saavuttivat
kaikesta huolimatta tavoitteensa.

JP 3 OLI noin kahdessa vuorokaudessa Tuu-
loksesta Syvärille johtaneiden menestyksellisen
taistelujen jälkeen varmistus- ja puhdis-
tustehtävissä Syvärin rannalla 7–13.9.1941
välisen ajan. Tämän jälkeen pataljoona luo-
vutti rintamavastuun omalle jalkaväelle ja
saksalaisille joukoille, sekä siirtyi Kuittisen
kylän ja kauneudesta kuuluisan Kuujärven
kautta Vaaseeniin lepäämään ja odottamaan
uusia tehtäviä.

Lepoaika ei jäänyt varsin pitkäksi, ja tämä-
kin aika oli käytettävä ase- ja varushuoltoon.
Pitkän etenemisen aikana huolto yleensäkin
joutui kovalle koetukselle, ja tässä suhteessa
tilanne ei suinkaan helpottunut, kun etene-
mistä jatkettiin.

Varhain aamulla 18.9. lähdettiin Vaasenis-
ta. Etäisenä tavoitteena ”häämötti” Petroskoi,

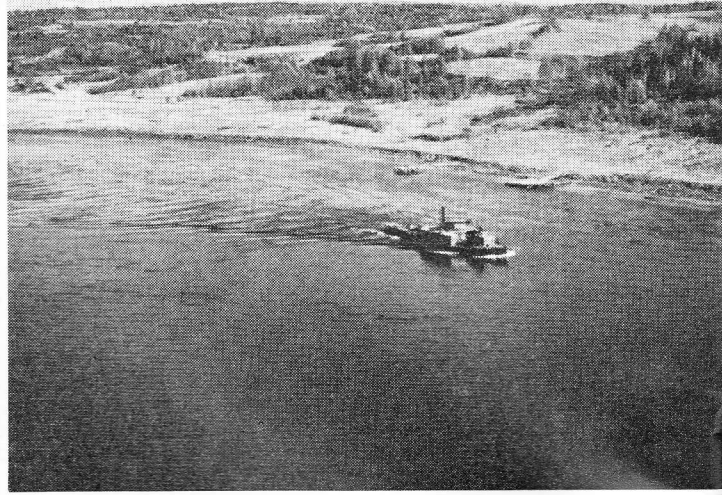
vaikkakaan tästä ei paljon puhuttu, sillä kokemuksesta jokainen tiesi, että matkassa on aina monta mutkaa. Kyllä asiasta sentään hiukan keskusteltiin ainakin 1.K:n upseerien kesken, kun jaettuja karttoja ja suuntia tutkittiin ja tehtävämahdollisuuksia veikattiin.

Vaasenista etenimme Mätysovan kautta Ostresiinan kylään. Marssi sujui täysin rauhallisesti, mutta teiden kunto oli kerrassaan kurja. Vihollinen ei ollut varautunut Os.Laguksen näin nopeaan etenemiseen. Tätä kuvasi hyvin tilanne Ostresiinassa, jonne ajettiin kohtaamatta minkäänlaista vastarintaa, vaikka kylässä oli jonkin verran sotaväkeäkin. Tapasimme vihollisotilaita virolaisneitosia käsipuollessaan, ja mieluummin nämä tuntuivat luopuvan aseistaan kuin neitosistaan. Siviiliväkeä, pääasiassa naisia ja kaikenkokoisia lapsia, oli tien varressa nyytteineen odottamassa evakuoimisajoneuvoja. Heidän hämmästyksensä ei ollut varmaankaan vähäinen, kun odotettujen ajoneuvojen sijasta jääkärit porhalsivatkin kylän halki. Joku "koiranleuka", taisi olla Pitkäsen Manne, huusi tienvarteen: "Odotakaa vielä vähän aikaa, kyllä noutajat pian tulevat!" Laiturissa oleva laiva oli jo irrotanut köydet ja aikoi lähteä "lipettiin", mutta kun huusimme: "Stoi! stoi!" — ja ojentelimme uhkaavasti aseitamme, niin matkanteko keskeytyi, ja laiva kiinnitettiin takaisin laituriiin. Laivassa oli sotilaspukuihin miehistö, jota ei tahdottu saada millään tulemaan pois sen uumenista. Yksitellen sotilaat kuitenkin lopulta kädet ylhäällä siirtyivät laiturille ja aseistariisuminen kävi tämän jälkeen varsin mutkattomasti. Koko kylä oli pian hallussamme, ja tämän päivän etenemisen väsymys saatiin komppaniamme osalta nukkua pois teltoissa.

Matka jatkui seuraavana päivänä tavoitteena Latvian kylä. Pimeys ja tilanteen epämääräisyys aiheuttivat sen, että jonkin matkaa ennen kylää pidettiin levähdystauko. Tämä ei ollutkaan pahitteeksi, sillä pyöriä oli pitkät matkat pakko työntää, koska lieju tarttui kumeihin ja kurasuojiiin, niin etteivät pyörät tahtoneet enää mahtua pyörimään "kahvelin" välissä. Kuinka sitten pataljoonan huolto tällaisissa olosuhteissa "rullasi", sen saattaa jokainen hyvin arvata, kun ottaa lisäksi huomioon senaikaisen kaluston. Pahimmissa paikoissa saivat jääkärit ja ps.vaunut vetää ajoneuvoja pois liejusta. Ei ollut ihme, että suolenmutkissa joskus tuntui murinaa, ja myöskin raskaasti lastatuista ammusajoneuvoista vastuussa olevat henkilöt saivat kerran jos toisenkin raapaista korvallistaan.

Latvan kylää ei puolustanut kuin "kourallinen" miehiä, joten Tst.os. saavutti sen 21.9. varsin "kevyyden" rähäkän jälkeen ilman tappioita. "Aikataulumme" oli jälleen ollut viholliselle liian tiukka. Selvä kuva tässä suhteessa saatiin, kun valtauksen jälkeen hieman tarkastelimme, minkälaiseen "kaupunkiin" nyt oli saavuttu.

Eräs talo oli kaikei toiminut ravintolana. Siihen viittasivat kalusto sekä pöydillä vielä lojuvat ruokailuvälineet. Olipa ruokailukin jäänyt kesken, perunat ja lihapullat olivat saaneet jäädä höyryämään

Mahtavan Syvärin virran rantoja painuivat jääkärit kohti Äänislinnaa

lautasille. Kovin olivat ruokailuvälineet karkeaa tekoa, mutta kaikei ruoka oli sitä parempaa. Maistamiseen ei sentään kukaan ryhtynyt. Kylästä löytyi kuitenkin sellaista muonaa, jolla tuli olemaan varsin huomattava merkitys huollon kannalta. Löytyi näet suurehko leipomo, joka ilmeisesti oli palvelut armeijan tarvetta. Leipomossa odottamaton saapumisemme kävi hyvin selville. Siellä oli nähtävänä leivän valmistuksen kaikki vaiheet taikinasta aina valmiiseen tavaraan saakka. Taikinaa oli vielä jäljellä isossa tiinussa, ja valmiita juttia oli suuret pinot. Ei ollut leipureille jäänyt aikaa ottaa edes viimeisiä leipiä pois uunista. Jokunen määrä leipomon tuotteita saatiin ottaa muonatäydennykseksi, mutta suurille varastoille asetettiin vartio huolehtimaan siitä, että näissä erittäin vaikeissa huoltoolosuhteissa jako tulisi asiallisesti suoritettua. Eräät olivat saaneet "räiskäletarpeita" haltuunsa, ja tyydyttivät tätä mielitekoaan niin voimallisesti, että sisuskunta ei sitä hyväksynyt, ja yö kului vaelluksessa ovenpieleen.

Eräissä talossa oli ollut lastenseimi. Näiden erinomaisuudesta olimme joskus kuulleet "Tiltun" juttelevan radiossa. Mitä olisivat mahtaneet lastensuojeluviranomaisemme sanoa siitä järjestyksestä ja puhtaudesta, joka näissä huoneissa vallitsi? Leikkikalut olivat luku sinänsä niin tekotapansa kuin aiheittensakin puolesta.

Majoituksen saimme Latvassa järjestymään varsin mukavasti taloihin.

Seuraavana päivänä 22.9. oli sitten liikkeelle lähtö kohti Petäjäselkää. Matka Latvasta Petäjäselkään on n. 22 km. Tämä kylä on sikäli merkittävä solmukohta, että sen kautta kulkeva tie avaa mm. mahdollisuuden etenemiselle kohti Petroskoita. Matka Petäjäselästä tähän "suursavottaan" on enää n. 32—33 km, joten tilanteeseen alkoi jälleen tulla määrättyä ylimääräistäkin mielenkiintoa. Kartasta selvisi myöskin, että Äänisjärven rantaan ei Petäjäselästä ole enempää kuin nelisen kilometriä. Tällä hetkellä ei kuitenkaan vielä ollut syytä ajatella muuta kuin että "ken elää, hän näkee."

1.K sai käskyn lähteä matkaan ennen pataljoonan pääosaa. Vihollinen oli varsin vahvasti miinoit-

tanut ja murrostanut tien. 1.K ei kuitenkaan ryhtynyt mihinkään raivaustoimenpiteisiin, vaan kiersi esteet ja kiiruhti eteenpäin yhä tihenevässä pimeydessä. Kun matkaa kartan mukaan oli Petäjäselän kylään enää n. 3 km, komppania laskeutui melko viettävää mäkeä alas. Pimeyden takia vauhti oli kuitenkin siksi heikko, että seuranneessa ylämäessä oli hypättävä pyörien selästä. I joukkue oli tällöin kärjessä ja kuljin välittömästi 1. ryhmän jäljessä. Ryhmän päästyä jo konaisuudessaan mäen päälle, kuului tien molemmilta puolilta pamaus, ja puita kaatui poikki tien useita kappaleita. Puut kaatui-

Tilanne pysyi pitkän aikaa varsin sekavana. Komppanian jälkipäässä syntynyt laukaustenvaihto loi kärjessä oleville motissaolon tunnelman, eikä etenemisestä, yrityksistä huolimatta, tahtonut tulla mitään. Omien joukkojen sijoituksen selville saamiseksi yitettiin aluksi huutamalla saada selvyyttä, mutta seuraavassa vaiheessa taas oltiin "hiljaa kuin hiiret" ja puhuttiin vain kuiskailemalla. Ei ollut vihollinenkaan pimeässä metsässä täysin tilanteen tasalla. Tästä kerrottakoon seuraava tapaus, joka hyvin kuvaa tilanteen sekavuutta. Ylikersantti N (nimi ei tule mieleen) saapui eräässä vaiheessa

Eteneminen Äänislinnaan jatkui vastuksista huolimatta

vat eteeni niin, että kärkir ryhmä jäi kokonaisuudessaan sen toiselle puolelle. Samanaikaisesti vihollinen avasi myöskin käsiaseillaan tulen, ja laukausten vaihto oli ajoittain melko kiivasta. Syntyi kova ryntäys maantien ojiin, ja siinä kahakassa jäi joitakin pyöriä tielle. Hetkisen kuluttua vihollinen avasi tulen myöskin komppaniamme jälkipäässä. Olimme joutuneet onnistuneen väijytyksen uhriksi, ja komppaniamme oli pimeyden aiheuttaman epävarmuuden tunteen takia taistelukyvytön. Meille onneksi vihollisella ei ollut, tai se ei tilanteen sekavuuden takia voinut käyttää raskaita aseita, joilla se olisi varsin murheellisin seurauksin saattanut täydentää yllätystään.

luokseni ja kertoi joutuneensa vastakkain vihollisen kanssa. Pimeyden takia ei kuitenkaan ollut heti todettavissa oliko kysymyksessä oma vaiko vihollinen. Miehet eivät uskaltaneet edes puhua, vaan kopeloivat hetken toisiaan. Vihdoin kajasti puitten välistä sen verran valoa, että ylikersantti totesi "piippalakin" miehen päässä, ja se ratkaisi sellaista lakkia kantaneen miehen kohtalon.

Edestäpäin kuului tulitaistelun aikana useaan otteeseen auton hurinaa, joka tuntui häipyvän Petäjäselän suuntaan. Pataljoonan pääosa oli lähtenyt, kuten muistamme, liikkeelle myöhemmin kuin 1.K. Pataljoonan komentaja, nykyinen eversti Hynninen, oli kuitenkin tapansa mukaan lähtenyt ottamaan yhteyttä kärkeen ja saapui ojaa pitkin komppanian päällikön, luutnantti Rintalan luokse. Siellä par-

haillaan pohdittiin mitä olisi tehtävä. Tulo sattui ajan kohdalla, jolloin oli ns. "hiljainen hetki." En pysty sanomaan kenellä silloin "leikkasi" niin, että tilanteen selvittämiseksi keksittiin tunnussana, joka, paitsi että se selvitti omien joukkojemme aseman, myöskin laukaisi kokonaan jännityksen ja palautti komppaniaan taistelukyvyyn. Tämä tunnussana oli varsin arkipäiväinen nim. p—, eli kansanomainen nimitys istumapuolesta.

kylästä ilmaan valoraketti. Ei kestänyt kuin hetken, jolloin kylän laidassa olevat kaksi raskasta it.tykkiä avasivat tulen n. 70 metrin päästä. Kärki-vaunu sai heti osuman ja syttyi tuleen. Seurasi joukko nopeita toimenpiteitä ja hetkessä olivat komppaniat jo hyökkäämässä molemminpuolisesti saarrostaen, 1.K oikealta ja 3.K vasemmalta. Hyökkäys juuttui kuitenkin kiinni pimeyden ja kovan vastarinnan takia kylän laidassa olevan harjanteen

Pohjattomia teitä joutui poikamme polkemaan Aunuksessa

Miltei samaan aikaan, kun tilanne oli jo muutenkin selviämässä alkoi myöskin takaapäin kuulua ps.vaunujen kolinaa. Vaunujen tiedettiin olevan omia, ja se toi varmuutta komppaniaan. Ps.vaunut porhalsivat kohti kärkeä sellaisella vauhdilla, että eräitä pyöriäkin jäi niiden ruhjottaviksi. Pyöränsä menettäneet jääkärit käskettiin ps.vaunujen päälle. ja 2.K siirtyi keulaan, toisten komppanioitten seurattessa välittömästi perässä.

2.K ajoi Petäjälän kylään kohtaamatta vastarintaa. Kylän keskellä ps.vaunut ja jääkärit kääntyivät kohti Petroskoita. Kun vaunut olivat pääsemässä aivan kylän laitaan n. kello 2 yöllä, eikä laukaustakaan oltu vielä ammuttu, niin suhahti

eteen, jossa vihollisella oli varustetut asemat ja vahva miehitys.

It.tykkit syytivät tulta sen kuin ehtivät, ja kun matkaa niihin ei ollut kuin vajaa sata metriä, menivät korvat kaikilta lukkoon. Ps.vaunun luota kuuli ehtimiseen vaikeasti haavoittuneen ps.jääkäriin huuto: "Tuokaa pistooli, tuokaa pistooli!" Palavassa vaunussa olevat kranaatit räjähtelivät kuumuudesta, niin että yrityksistä huolimatta oli kaikista auttamistoimenpiteistä pakko luopua enempien tappioiden välttämiseksi. It.tykkien suojana oli mm. 4-piippuinen it.konekivääri, joka piti tietä "puhtaana." Jäimme odottamaan aamun valkene- mistä.

Aamu paljasti tilanteen seuraavanlaisiksi: Kaksi raskasta it.tykkiä oli asemissa joukkuemme edessä vajaan 100 metrin päässä, ja niiden putket sojottivat suoraan meitä kohti. Vihollismiehitys kulki pitkin harjannetta tykkien kahta puolen. Tykit sulki tulillaan täydellisesti tien. Sitä mukaa kun päivä valkeni aloimme saada vihollisia "jyväille". Useammin kuin kerran totesi itse kukin, että mies keikahti nurin osuman saaneena, mutta uusia näkyi silti riittävän, ja tykki syyti tultaan jatkuvalla syötöllä.

Komppaniamme oikealla sivustalla päästiin hiukan etenemään, mutta ei vihollisen aseisiin saakka siitä huolimatta, että pataljoonan kaikki raskaat aseet tukivat hyökkäystä. 3.K oli samoin pyrkimässä ratkaisuun tien vasemmalla puolella. Tässä vaiheessa saapui odottamamme apu. Kev.Psto 11:n komentaja, kapteeni Vesenterä ajatti tykit "lennossa" aukealle pellolle aseisiin, ja nyt oli meidän vuoro tarkata viholliseen kohdistuneen suorasuuntaustulen vaikutusta. Todellisuus voi olla taruakin ihmeellisempi. Kesken kaiken lähti näet läheltä tykistöasemia kuorma-auto liikkeelle. Lava oli täynnä miehiä. Ammuimme sitä sen kuin kerkesimme, mutta se meni edelleen ja ehti liivahtaa meihin nähden kuolleeseen kulmaan, missä se kuitenkin saavutti matkansa pään 3. komppanian poikien tullesta. Auto sekä siihen jätetyt vainajat löytyivät tiepuolesta taistelun tauottua.

It.tykit olivat edelleen toimintakykyisiä, ja ne oli saatava vallatuiksi, ennen kuin eteneminen pääsisi jatkumaan. Tiedustelin tähän tehtävään vapaaehtoisia, paria kolmea jääkäriä, koska en pitänyt välttämättömänä asettaa koko joukkuettani vaaralle alttiiksi. Suunnitelma oli lyhyesti sellainen, että heti kun paremmin tavoitettavissamme oleva tykki olisi ampunut, syöksyisimme vihollisen aseisiin joukkueen muun osan pitäessä tulillaan huolen siitä, että vihollinen pysyy matalana sen aikaa, kun me juoksemme pellolla.

Ilmeisesti jääkärit olivat jo saaneet tarpeekseen korvia repivästä vihollisen suorasuuntaustulesta, sillä vapaaehtoisia ilmoittautui heti. Kolmen jääkärin kanssa sitten odotimme sovittua hetkeä, ja kun se koitti, nousimme pystyyn ja konepistooliemme soidessa juoksimme pitkin peltoa tykkejä kohti. Ensimmäisellä 10 metrin matkalla kaatui ääntä päästämättä vieressäni juossut jääkäri, ja mielessäni jo häivähti, että kuinkahan tässä käy? Matka aseisiin oli kuitenkin niin lyhyt, että samassa olimme jo "pippuroimassa" tykin miehistöä. Tilanne oli tältä osin selvitetty, ja n. kello 7.30 ps.vaunumme ajoivat esteittä tielle ja liittyivät 3.K:n mukana vihollisen takaa-ajoon.

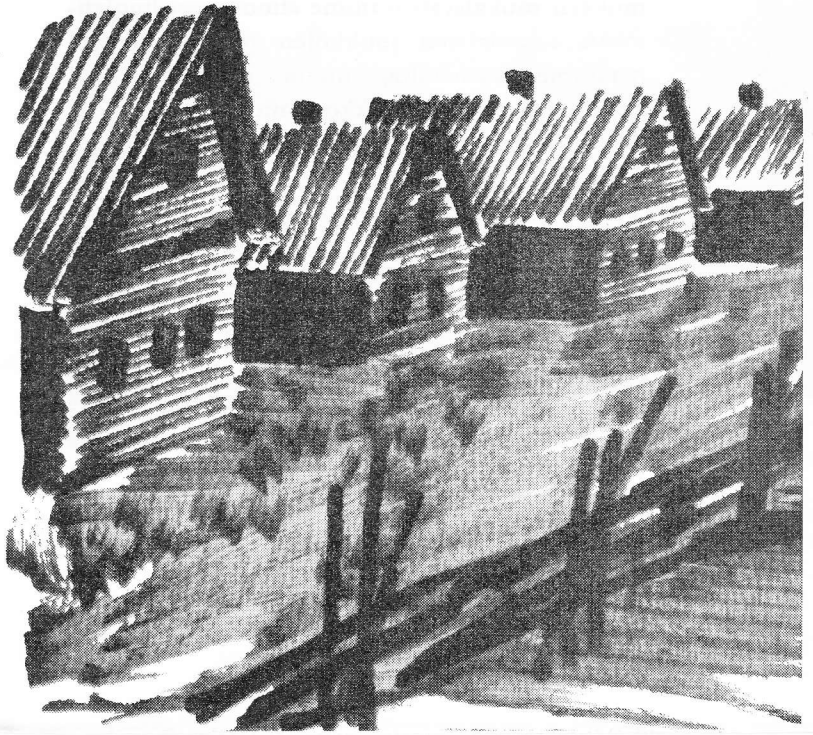
Tarkastelimme hieman vihollisen tykistöasemia, jossa oli useita kaatuneita kertomassa sitkeästä vastarinnasta ja taistelun kovuudesta. Kaatuneiden joukossa oli majurin arvoinen upseeri, jonka luota löysin Petäjälän maastoa kuvaavan kartan. Karttaan oli merkitty tarkalleen vihollisen miehitys ja asemat sellaisena, kuin ne olivat esiintyneet aina em. yllätyksen tapahtumapaikasta alkaen. Tykit

näyttivät jääneen täysin ehjiksi ja käänsimme niiden putket vihollista kohti. 4-piippuinen it.konekivääri oli myöskin valmiina palvelemaan toisia tarkoituksia, kuin mitä varten se oli paikalle tuotu. Tien varressa oli henkitoreissaan oleva vihollisen haavoittunut, josta näki heti, ettei henki ollut enää pelastettavissa. Käsi puristi kouristuksenomaisesti varsikäsikranaattia rinnan päällä, mutta voimat eivät riittäneet enää sen laukaisemiseen.

I joukkue joutui vielä saman päivän iltana varmistustehtävään Äänisen rantaan ja sai paikallisen oppaan mukaansa. Miehet olivat edellisten vuorokausien valvomisesta sekä taisteluista niin väsyneitä, että oli täysi työ saada pysymään heidät hereillä. Toisinaan ei auttanut enää muu kuin piti hihkaista, että oli noustava ylös ja äkkiä, koska vihollisia oli joka puolella.

Seuraavana päivänä, 24.9., pääsimme takaisin Petäjälän kylään, jossa parin tunnin ajan jouduimme vartioimaan erääseen taloon kerättyjä vankeja. Joukossa oli myöskin siviiliväkeä. Vihollisen lentokoneet sattuiivat pommittamaan kylää varsin ankarasti, ja vangit pelkäsivät, pyrkien väkisin ulos suojaan. Jääkärit lohduttivat heitä kuitenkin tuntuksi tulieellä sanonnalla, ettei ollut syytä pelkoon, koska koneissa on Gutzeitin merkit. Vartioutouhu sai pian jäädä sikseen, sillä pataljoonan pääosa oli kiivaissa taisteluissa lähellä Derevjannojen kylää. Joukkueemme hyppäsi pyörien selkään ja polki kiireesti pataljoonan perään, kohti uusia tehtäviä.

Matka Vaasenista Petäjälänkylään oli ollut monivaiheinen ja yllätyksistä rikas. Tunkeutuminen syvälle vihollisen hallussa oleville alueille tuntuu näin jälkepäin ajatellen varsin rohkealta ja ennakkoluulottomalta suoritukselta. Useinhan ei hallussamme ollut paljon muuta kuin maantie, joka sekini oli varsin keho. Vihollisen partioille avautui jatkuvasti erinomaisia toimintamahdollisuuksia, mutta ihmeen vähän he näitä mahdollisuuksia pystyivät hyväkseen käyttämään, ja joutuivat tuon tuostakin yllättäen tapahtuneiden tosiasioiden eteen. Saavuttamamme menestyksen kera kasvoi luottamuksemme meitä johtaneisiin komentajiimme, ja tämä luottamus sai meidät jääkärit survomaan aina vain eteenpäin kohti uusia tavoitteita ja tuntemattomia kohtaloita.

Kirjoituksessa mainitun Raumojoen sillan jätteet

U. E. Moisala

Tornion motissa ja Rovaniemen tiellä koettua

Lapin sota syksyllä 1944 ja sitä seuranneina talvikuukausina kuuluu kieltämättä erikoisuuksiin käymiemme sotien joukossa. Väli- rauhansopimuksen mukaisesti olimme sitoutuneet huolehtimaan saksalaisten joukkojen pois ajamisesta maamme kamaralta, mutta samanaikaisesti kotiuttamaan omia joukkojamme.

RYKMENTTIÄMME JR 11 Kannakselta poiskuljettavat junat pysähtyvät, kolisevat taas eteenpäin syys-lokakuun vaihteessa, yöllä 1944 jossain Iisalmen—Ylivieskan välillä määränpäänä Oulu. 3.D siirtyy uuden vihollisen karkoittamistehtävää varten jälleen pohjoiseen, missä pääosalla sen miehiä on syntymäsiijansa. Mieliälä härkävaunuissa ei hitaasti edistyvän matkankaan johdosta ole kovin korkealla, mutta enemmän sitä painaa toinen syy. Onhan vielä elettävä yksi sodan vaihe, täysin tuntematon, tehtävä

se samalla aikaa, kun etelässä ryhdytään joukkojen kotiuttamiseen. ”Käyrä” on siis korkealla, eikä poikien saama kohtalo voi olla vaikuttamatta joukkojen henkeen, taistelumoraaliin.

Oulu lähenee. Tämän kirjoittaja pääsee pois kuljetusjunasta Vihannissa, on tehtävä neljän päivän lomalla raskas vierailu kotiin, saatettava Kannaksen loppuvaiheissa mennyt kersanttivelji kotipitäjän multiin...

Raskas velvollisuus on suoritettu. Kuuntelen kotona radiosta tietoa maihinnoususta Tornioon, jossa pataljoonamme on mukana. Pian se siis alkoi. Seuraavana päivänä ilmoittautuminen Oulussa, parin odotuspäivän jälkeen laivalla Röyttään, Tornion mottiin, Ruotsin aluevesirajoja hipoen.

Taistelut, todelliset taistelut raivoavat Torniossa. Saksalaiset yrittävät pitää hallussaan kulkutien Kemistä Tornion kautta edelleen ylös käsivarteen, sillä onhan se tärkeä perääntymisyhteys Norjaan. Röyttän satamassa makaa pohjaan vajonneena kuljetusalus ympärillään hevosenraatoja, rikkoutunutta kalustoa. Isku Tornioon on ollut yllättävä. Kaupunki ja arvokkaat sillat saadaan säilytetyksi. Samoin saksalaisten varastot otetaan osittain ehjinä käsiin. Kaupungin ympäristössä, Raumolla ja Ylitornion tien varressa taistellaan, jolloin ei voida välttyä upseeri- ja miehistötappioilta. Niinpä tämän kirjoittajakin joutuu siirtymään uuteen komppaniaan, 7./JR 11:een ja samalla tietenkin vaihtamaan joukkuetta.

Seuraa 2—3 taistelujen päivää ja pimeää loka-kuusta yötä. Kaikki tuntuu oudolta, olemmehan ensi kertaa tekemisissä monivuotisen aseveljen kanssa, tällä kertaa vihollisina. Kolme-neljä viikkoa sitten olivat nuo saman armeijan sotilaat vielä parhaita ”kavereita” Ihantalan tien varressa, missä ihailim-

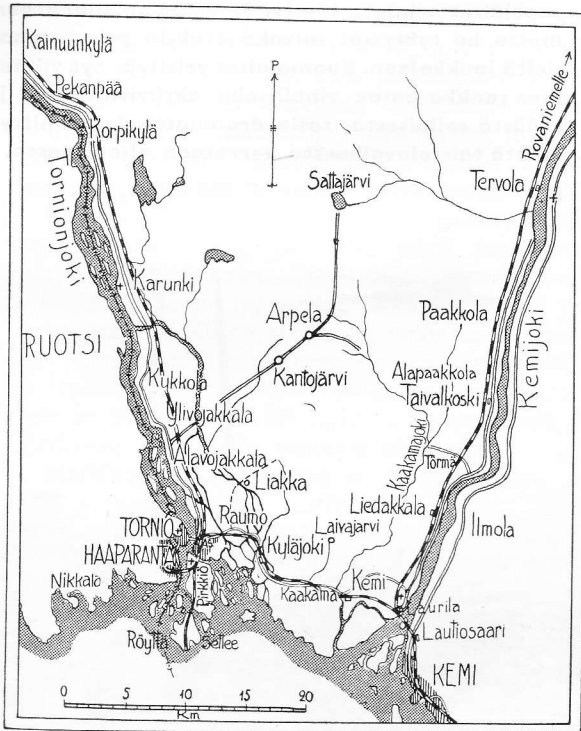
me heidän rynnäkkötykkejään ja isoja panssareita, muistikuva tapahtuneesta tuntuu aivan kuin eiliseltä. Nyt oli toisin. Heidän tykistötulensa oli erittäin tarkkaa. Ylitornion tien varressa kävivät stukatkin tervehdyksellä. Kannaksella olimme nauraneet väsyneen sotilaan hysteeristä naurua niiden syöksyessä ulvoen kohti venäläisten hyökkäysryhmiä, mutta nyt oli suu kiinni, ajatuksissa, takalalla takoi epäily tarkoituksenmukaisuutta kohtaan. Mutta sotilaan velvollisuus on suoritettava, ei ole enää muuta mahdollisuuttakaan, lähipäivinä ei ole leikille sijaa.

Yhtenä yönä makaamme poteron pohjalla. Torniossa ja Suomen puolella on sypymä, Haaparannassa palavat tädet, lisätyt valot. Väkisinkin nousee mieleen ajatus, olemmeko me kansana niin paljon pahempia, että vain meidän on tämä kestettävä. Jälleen on Suomi Pohjolan etuvartiona...

Saksalaiset yrittävät pariin otteeseen vastahyökkäystä työntäen suomalaiset Raumon—Kivirannan

alueelle. Heidän etenemistään joutuu omalla vasta-
hyökkäyksellään torjumaan III/JR 11, majuri Pentti
Valkosen pataljoona. Majuri Valkonen kokee san-
karikuoleman samana päivänä, jolloin hänestä teh-
dään Mannerheim-ristin ritari.

Vastassamme olevissa saksalaisissa joukoissa on

mukana 7.Vuor.D:ssa olleita joukkoja, samoja,
joille olimme edellisenä talvena aseveljinä luovut-
taneet rintamavastuun Uhtualla. Päivän taisteluissa
käsiimme joutuneiden saksalaisten aliupseerien mu-
kana on kaksi henkilökohtaistakin tuttua. Lapin so-
taretken erikoisuus syöpyy mieleen . . .

Suomalainen motti kestää. Saksalaiset vetävät
joukkonsa pois Kemijoen vartha pitkin, joten tie
Kemi—Tornio avautuu jälleen omille joukoillem-
me. Muutama vauhottu panssarivaunu tien varressa
jää kertomaan rikkoontuneesta aseveljeydestä.

Matka kuraisia teitä — ja kohti lukemattomia
koukkauksia — ylös pohjoiseen alkaa. Marssimme
Torniosta ohi sisämaassa olevan Laivajärven kylän
Kemi—Rovaniemi tietä kohden. Kemin ja Tornion
tapahtumat ovat karkottaneet kylään runsaasti siviiliväkeä, naisia ja lapsia. Täällä saamme lämpimän vastaanoton, tuntuu todella kuin palaisi vapauttajana. Mieliälä on hetken kevyt, helppo. Tulitaisteluun joudumme vasta pyrkiessämme maanteitse Alapaakkolaan. Kiirehdimme saksalaisten vetäytymistä, mutta emme voi estää siltojen räjäytyksiä. Niiden taistelujen yhteydessä menee entisen komppaniani silloinen päällikkö, luutnantti Kalle Haglund Pyhäjoelta, miesten parhaita.

Illaksi pääsemme kylään ja majoitaudumme si-
käläisiin taloihin. Toinen porukka siirtyy aamulla eteen. Helpotuksen tunnetta himmentää päivällä ta-

pahtunut kurittomuustapaus, joka sekkin osaltaan kuvaa sotaretken tunnelmia. Erään talon kellari on murrettu auki yhden aliupseerin johdolla, ja syksyn varasto on alkavan verotuksen kohteena. Asiaan puututaan jyrkin ottein, ja vasta pistoolin uhka saa tavat takaisin. Asia on pieni, mutta periaate suuri. Emme ole tulleet täydentämään hävitystä.

Iltapäivällä saapuu yksitellen varovasta osa läheisissä "piilopirteissä" olleita kylän asukkaita tutustumaan tilanteeseen, helpotuksen tunne häivähtää heidän kasvoillaan. Piilopirteistä löytyy vapaehtoisia tyttöjä, ja sinä iltana pidetäänkin saksalaisretkeni ensimmäiset suljetut tanssit. Verrytellyin jäsenen lähettiin aamuvarhaisella jatkamaan lohdutonta matkaa, särjettyjen teiden ja rikottujen siltojen yli edelleen kohti Rovaniemeä.

Alapaakkolasta alkaen kylät ovat asujamistosta täysin vapaita, evakuointi on ennätetty suorittaa loppuun. Mutta vielä kerran tapaamme siviiliväkeä, saksalaisten Kemin taisteluissa ottamat panttivangit pääsevät palaamaan kotiin. Junalla heidät on tuotu niin pitkälle kuin ehyttä rataa riitti, muistaakseni Jaatilaan saakka. Sieltä nämä siviiliasuiset henkilöt saapuvat hajanaisena ryhmänä meitä vastaan. Ei heidän asunsa — monilla oli tavallinen siviilipuku yllään — oikein sopinut lokakuun kuraisiin teihin, mutta mieli oli silti korkealla. Olihan panttivankijärkytys sentään kestänyt vain muutamia päiviä.

Lapin talvi tekee tuloaan, mutta ei ole vielä mitään hätää, sillä useina öinä voimme majoittua autioiksi jääneisiin taloihin, ylellisyys, jota ei ollutkaan Rovaniemen jälkeen muualla kuin Kittilän Kaukosissa. Talojen hävitystä estääksemme suoritamme mm. laajan koukkauksen lännestä Muurolaan, mutta saksalaiset ovat sillä aikaa vetäytyneet suunnitellusta loukusta. Moni poika kiroaa vetisillä soilla tapahtunutta rämpimistään, mutta tavoite saavutetaan, kylän talot jäävät eheäksi, vain aseman seutu on raunioina.

Yhä ylemmäs kulkee tie. Alkaa merkittävä operaatio Rovaniemen kauppalan ja sen tärkeiden siltojen ehjänä säilyttämiseksi. Lapin sotaretken suuri koukkaus Kittilän tielle yli rautatien, soiden ja aavojen on jäävä monen sotilaan mieleen koko reissun vaatvimpana suorituksena.

Lapin sodassa tuhottujen teiden korjaus käynnissä

MAIHINNOUSU LAATOKALLA elokuussa 1941

Karjalan kannaksen itäosassa ryhtyi II armeijakunta 31.7.1941 laajasuuntaiseen hyökkäykseen Moskovan rauhassa menetettyjen alueiden valtaamiseksi takaisin. Siihen kuuluvista yhtymistä 10.D, 15.D ja 2.D saivatkin lujin saarrostoperaatioin venäläiset työnnettyksi raja-asemistaan Hiitolan-Kurkijoen rannikko alueelle, jonne saarrettujen vihollisjoukkojen ratkaiseva lyömäinen jäi 15.D:n tehtäväksi. Raivokkain hyökkäyksen puristettiin venäläiset vihdoinkin 10—11. 8. Kilpolan saaristoon, mutta he ryhtyivät laivakuljetuksin pelastamaan sieltä joukkojaan. Suomalaiset yrittivät nyt viimeiseen saakka antaa viholliselle aktiivisia iskuja ja eräästä sellaisesta, tosin dramaattiseksi kehittyneestä taisteluvaiheesta kerrotaan allaolevassa.

Laakialahden lastauspaikka Laatokan rannalla Kilpolan saarella, josta venäläiset kuormasivat 10—21.8.1941 kuljetuslaivoihinsa kaksi divisioonaa tykistö-, panssari- ym. joukkoineen ja kuormastoineen

SATAKUNNAN MIEHISTÄ järjestetty 15.D oli hyökkäysvaiheen alussa heinäkuulla 1941 Simpeleen ja lähiympäristöjen maastossa ja DE majoittuneena toistaiseksi Yhtyneitten Paperitehtaitten klubi- ja konttorirakennuksiin. Siellä jouduttiin mm. jonkin kerran ilmahyökkäyksen kohteeksi toimintaa odotellessa. Kun vähäinen kosketus viholliseen ei antanut tarpeellisia tietoja, divisioonan komentaja, eversti Hersalo päätti perustaa vapaaehtoisjoukon, joka sai, ehkä aiheettomasti, sissiosaston nimen. Yllekirjoittanut joutui sen päälliköksi. Joukko koottiin kolmesta linjarykmentistä JR 57, JR 15 ja JR 36 sekä tykistöstä ilmoittautuneista vapaaehtoisista, jotka olivat sekä taistelutekniikkaltaan että moraaliltaan ensiluokkaista ainesta. En puutu tässä yhteydessä niihin kahakoihin, joita jouduimme käymään aluksi Änkilänsalossa ja — liikuntasodan päästyä vauhtiin — Elisenvaara—Kurkijoki maastossa. Ne olivat kuitenkin tarpeellisia

pienen porukan yhteenkuuluvaisuuden lisäämiseksi ja yhteishengen lujittamiseksi.

Tilanne divisioonamme kohdalla oli II armeijakunnan sotatoimien seurauksena 12.8. mennessä kehittynyt sellaiseksi, että kaksi vihollisen divisioonaa (142.D ja 198.D) oli motissa ahdettuina Huiskonniemelle eli Kilpolanniemelle ja samannimiselle saarelle. Näitä yhdisti kapeahko silta, joka naapurin pioneerien toimesta oli saatettu jonkinlaiseen kuntoon kestääkseen raskaampaakin kalustoa, mutta joka ”nieli” kerrallaan perin pieniä määriä. Kilpolan saaresta venäläiset alkoivat viipymättä laivata kaikilla käsiinsä saamallaan aluksilla joukkoja ja tarvikkeita epätoivon vimalla Laatokan eteläisempiin satamiin. On sanomattakin selvää, että 15.D:n tehtävänä oli pyrkiä tuhoamaan vihollisen voimat ennen kuin ne saataisiin turvaan, mutta tehtävä ei ollut suinkaan helppo. Kivikkoinen ja mäkinen maasto, jossa oli laajoja viljelyksiäkin, oli

mainitulla kapealla niemellä edullinen puolustukselle verraten pienilläkin joukoilla, ja puolustaja, jonka selän takana oli aava Laatokka, teki myös sitkeätä vastarintaa.

Seutua kuvaavasta kartasta havaitaan, että Kilpolan saaren johtavan tien eteläpuolella ojentuu mantereesta mereen ikäänkuin jonkinlainen sorminiemeke. Tämä on nimeltään Ulaskanniemi. Sen pohjoisosassa on korkeampi maastokohta, josta on esteetön näkyvyys mainitsemalleni sillalle ja välimatkakin, noin 800 m, varsin sopiva konekiväärille.

Samaan aikaan kun suomalaisten hyökkäystä Kilpolaan valmisteltiin, päätettiin tehdä myös maihinnousu Ulaskanniemelle ja, mikäli se onnistuisi, syötettäisiin sinne lisävoimia, jotka pystyisivät pureutumaan vihollisen sivustaan, estämään tai ainakin jossakin määrin häiritsemään sen laivauspuuhia ja lopuksi ottamaan osaa varsinaiseen ratkaisutaisteluun. Suunnitelma oli hyvä ja toteutuneena se merkitsisi viholliselle tuntuvia menetyksiä.

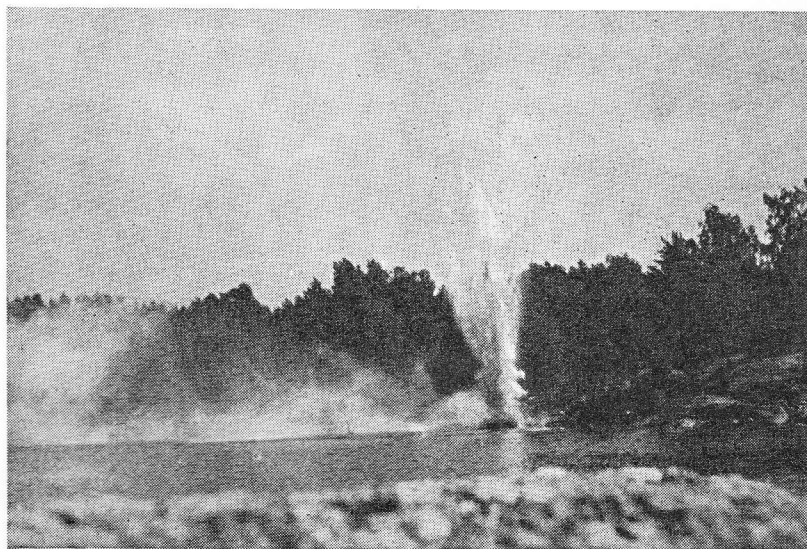
Maihinnousu, tapahtuipa se missä tahansa, on aina vaikea ja aikaa vaativa toimenpide. Niissä oloissa, joissa sissiosastoni sai käskyn suorittaa maihinnousun Ulaskanniemelle, ei kannattanut ryhtyä ajattelemaan tykistövalmistelua tms. Tähestys oli todennut vartioitten vaihtoajat vastakkaisella rannalla, ja ainoa keino tehtävän onnistumiseksi oli mielestäni täydellinen yllätykseen perustuva hyökkäys niemelle, sen nopea miehittäminen, häirinnän alkaminen sillalle ja niemelle saapuvien apujoukkojen pääsyn varmistaminen.

Muistan ainaisesti sen tuokion esikuntapäällikkömme, silloisen majuri E. W. Kukkosen teltassa, jolloin sain käskyn tehtävän suorittamiseksi ja jolloin yksityiskohtia suunniteltiin. Joukon vahvuudeksi määrättiin 80 sissiä, kk-joukkue, tulenjohtue tykistöstä radioineen sekä 8 ruuhta asianomaiset

tävä laskuista heti aluksi. Sen iloinen johtaja, vänrikki Brunila, kiroili kyllä kaikilla eurooppalaisilla kielillä, mutta kun näytin hänelle ensimmäistä ruuhta, täytyi hänen myöntää, että hänen Boforsinsa olivat liian painavia tähän touhuun. Hammastani oli särkenyt koko edellisen yön, ja poskeni oli turvoksissa kuin sikotautisella, mikä antoi Brunilalle aiheen huomauttaa:

— Kunhan nyt harjoittelet vähän uintia Laatokassa, saat toisenkin poskesi samaan kuntoon!
— Mitä uintiin tulee, hän oli oikeassa...

Osastossani oli muitten mukana muuan alikersantti, jonka nimeä en tarkalleen muista, mutta sanottakoonpa häntä nyt vaikka alikersantti L:ksi (sodanaikaiseen tyyliin, jolloin ei edes heilalleen saanut kirjoittaa koko nimeä). Hänen tullessaan ilmoittautumaan minulle Simpeleellä kysyin, missä hänen reppunsa oli.

Taistelut rantaviivalla käynnissä

— Herra luutnantti, kun minulla on nuo keuhkot vähän huonot ja selkäkin kipeä, niin en oikein voisi kantaa mitään.

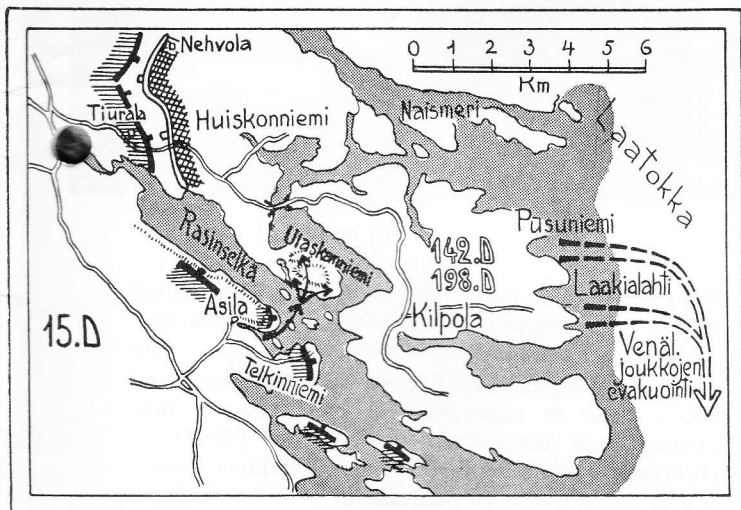
— No, mitä hittoa te sitten sissiporukkaan pyritte, siellä joutuu taivaltamaan usein pitkiäkin matkoja?

— Minä olin Talvisodassa 49 kertaa ”vanjan” selkäpuolta tutkimassa, pitäisi saada puoli sataa täyteen!

Hän oli erinomainen aliupseeri, sotilas ja sissi, jonka hermot eivät pettäneet edes vaikeasti haavoituneenakaan, kuten myöhemmin käy ilmi.

*

Eversti Hersalon komentamat joukot hyökkäsivät 12.8. lähtien viikon päivät tarmokkaasti venäläisten asemia vastaan Huiskonniemen kannaksella murtautuakseen Kilpolan saarelle koottujen vihollisvoimien kimppuun. Muutosta ei rintamassa tästä huolimatta saatu aikaan, ja venäläiset jatkoivat koko ajan Laakialahden—Pusuniemen rannikolta joukkonsa laivauksia ja evakuoitua meritse etelään.

pioneerit mukana. Kaikki valmistelut suoritettiin mitä suurimmassa hiljaisuudessa, ja miehet valitsin osastostani erityisellä huolella. Vapaaehtoisia ei tarvinnut kysellä, näistä pojista oli jokainen valmis leikkiin. Autovetoinen pst-tykkijoukkue oli jätet-

Suomalaisten taholla arveltiin kuitenkin jo 20.8., että venäläisten kuljetukset alkaisivat olla pian loppussa. Kun armeijakunnan johto kaikesta huolimatta korosti jatkuvan aktiivisen toiminnan välttämättömyyttä, ryhdyttiin 20.8. vaihdetuun voimin jatkamaan hyökkäystä maarintamalla, ja tässä vaiheessa joutui myös Sissiosasto Katajainen yöllä 20/21.8. Asilasta käsin ylimenohyökkäykseen vihollisen sivustaan, kuten tätä toimintaa useita päiviä oli suunniteltu.

*

Läheni se yö, jolloin maihinnousu oli suoritettava. Olin ollut kerran jos toisenkin varapäällikköni, vänrikki Salmisen mukana tutkimassa naapurin vahdin vaihtoa.

— Kello 2—4 välillä on rannalla hiljaista, silloin sinne on mentävä, mutisin ties kuinka monetta kertaa Salmiselle. — Siitä voi tulla äkkiä ikuinen loma!

ei ole varannut mukaansa erityisemmin muonaa; se on jälkeen tulevien porukoitten asia. Tupakanpoltto on ehdottomasti kielletty. Käyn vielä jokaisen ruuhen luona. Äkkiä välähtää mieleeni jotain.

— Osaavatko kaikki miehet uida? kysyn läheteiltäni.

— Totta hiivatissa, ei kai nyt hullukaan lähde maihinnousuun uimataidottomana.

— Niinpä kai, eikä tässä ehdi kuitenkaan enää opetella, veistelee muuan korpraali.

Kello 1.58 työnnämme ruuhet hitaasti ja hiljaa ruohikosta vesille. Pioneerit tarttuvat airoihin ja matkanteko alkaa. Vielä on turvallista, suojaava niemi on edessämme, mutta nyt, nyt tulemme näkyviin... Onko vastarannalla tarkkasilmäinen aron poika, joka kiidättää sanan ja hälytyksen kenttävaratioonsa? Muutama konepistooli lepikon suojassa riittää tuhoamaan koko joukkomme. Viittaaan takana oleville ruuhille: Enemmän viuhkan muotoon!

Joukkojen kuljetusta ruuhikalustolla

— Herra luutnantti, onko Teillä puhdasta nenäliinaa?

— Mitä helkkaria? Oletko tullut hulluksi?

— En, mutta minulta herra luutnantti käytti kaksi iltalomaa puhtaan nenäliinan vuoksi! — Salmisen oli sotaan lähtiessämme nuoremalta kadettikursilla ja sai tästä sopivan aiheen laukaista tunnelman. Uskonpa, että kumpikin olisi mielellään vaihtanut edessään olevan näkymän Santahaminan kodikkaiksi tullesiin suojiin.

Kello 1 tarkastamme suojaavan niemen takana vielä viimeisen kerran varusteemme. Ruuhien hankaimet on rasvattu, kaikkien taskut ja leipälaukut pullottavat patruunoista ja lippaista, mutta kukaan

Joku kolahuttaa kp:n lippaan ruuhen laitaan, se tuntuu yhtä äänekkäältä kuin laukaus, ja mies saa osakseen äkäisiä silmäyksiä.

On aivan tyyntä. Hyvä luoja, älä vain anna kuumata! Vie se rakastavaisille koti-Suomeen, me olemme niin tavattoman mielellämme pimeässä! Huomaan konemaisesti siirteleväni vaihtajaa kerta-tulelta kestotulelle ja päinvastoin — edestakaisin. Johtajaruuheni on melkein pysähtynyt, muut lipuvat kuin aaveet vähitellen epäsäännölliseen parveen ympärille. Viittaaan eteenpäin-merkin ja siirrän katseeni hetkeksi vastarannalta miehiini. Tuossa on punatukkainen Karvian poika, silmät tähtävät tuikeina maihinnousukohtaa, käsi on puristunut kp:n

tukin kaulan ympäri. Imevä ote! Aivan oikein. Tämä sankarihan se voitti harjoitusammunnat! Vakaa punkalaitumelainen röyhöttää keulassa kivääri ampumavalmiina, tukee itseään ruuhen poikkipienoihin. Iloinen karjalaispoika tuhertaa jotain Työmiesaskin taakse, näyttää sitten irvistäen minulle: Kun sais polttaa! Älä muuta sano, tuumin mielesäni.

Katseeni lipuu jälleen vastaiselle rannalle. Tuossa on se kohta; peijakas, ollaan menossa liikaa vasemmalle, pieni viittaus ja suunta muuttuu jälleen oikeaan paikkaan. Olemme nyt suunnilleen 300 metriä rannasta. Pienintäkään liikettä emme ole voineet havaita. Vilkaisten omalle rannallemme. Kukkulat piirtyvät siellä äänettöminä elokuista yötaivasta vasten. Kaikki vaikuttaa kuolleelta, mutta tiedän, että siellä tähystetään tarkkaan pienen partiojoukkomme etenemistä ja ollaan valmiina tukemaan meitä, jos se osoittautuu tarpeelliseksi! 150 metriä, sata metriä... Ei vielä risahdustakaan! Salminen ajaa enemmän vasemmalle, hänen tehtävänsä on suojata rantaviiva ja niemen eteläpuoli. Kersantti Kiiski pyrkii minusta oikealle, hänen on vallattava niemen kärki ja suojattava selustamme sieltä päin. Nyt olemme juuri rannassa. Pelkään miesten viime hetkessä innostuvan juoksemaan tai muuten aiheuttavan melua matalassa, savipohjaisessa kaislikossa. Jos yleensä tulee tulta, niin nyt sitä tulee... Ei elon merkkiäkään! Kokoan nopeasti pääjoukon. Varmistus eteen, kokelas Hakala, Putikon poikia, konekivääreineen keskelle, ja ripeästi lähdemme etenemään niemen halki siltaa vastapäätä olevalle kukkulalle. Maihinnousu on onnistunut!

Puoli tuntia myöhemmin olemme tavoitteessamme. Kello näyttää vähän yli kolmea, kun oikaisemme itsemme kukkulalle. Hakala asettaa konekiväärensä asemiin, ja saamme vihdoinkin kaivatut henkisavut. Tarjoan alikersantti L:lle oikein Nortin, olin juuri saanut Helsingistä paketin eräältä ihastuttavalta neitoselta.

— Mitähän veli venäläinen tuumii, olisikohan tuo päässyt iltayön aikana kokonaan pois, arvelee alikersantti.

— En usko, minun tietojeni mukaan heitä pitäisi olla vielä jäljellä sängen runsaasti, vastaan. — Miksei Salminen jo lähetä mitään tietoa?

Niemen etelärannalta kuuluu konepistoolien pauketta, pari kumeampaa räjähdystä ja sitten harvahkoja laukauksia silloin tällöin. Salminen on siis saanut kosketuksen vanjaan, totean, ja samassa alkaa sillalla liikettä. Hakala makaa toisen kk:n takana ja katsoo kysyvänä.

— Joko suolataan?

— Ei vielä, viis me muutamasta jalkamiehestä. — Hetken kuluttua tulla koliseekin hevosvetoinen tykki paikalle. — Laske ne puoleenväliin siltaa ja tähtää sitten hevosiin. Tuleehan mukavaa ruuhkaa vähän naapurin purettavaksi! — Niinkuin tulikin. Onneksi eläimet saivat heti surmansa, sillä haavoituneen hevosen valitus on hirvittävää, sen olin joutunut toteamaan jo Talvisodassa Pitkärannan edustalla, jossa runsaasti hevosia joutui haavoitetuksi.

Aina, kun vihollinen pyrki saamaan siltaa puhtaaksi, alkoivat kk:t tarkkanaputuksensa, ja minusta tuntui, että tehtävämme suoritus alkoi onnellisissa merkeissä. Toiselta puolen oli selvää, ettei näin voinut jatkua pitkääkään aikaa; siltä oli elintärkeä viholliselle. Ellemme pian saisi vahvistusta, saisimme niskaamme varmaan oikein herhiläisparven!

— Miksi riivatussa Salminen ei ota yhteyttä? maailin alikersantti L:lle, nythän pitäisi kaiken järjen mukaan koko Laatokan kuhista meidän ruuhiamme tuomassa vahvistuksia, ja mihinkä sudenloukkoon se tulenjohtaja on jäänyt? Täältäähän voisi radiolla lähettää koordinaatteja kuin harjoitusammunnoissa! — Aloin vakavissani hermostua. Kukkulamme edessä oli aukea, ja sen laidasta alkoi suuntautua meihin kivääriltä. Pojat paiskivat kenttätöitä, etelästä kuului silloin tällöin lyhyitä kp-sarjoja, mutta ne eivät minua huolettaneet, tiesin Salmisen miehineen vastaavan tavallista komppaniaa maastossa, mutta jälleen toistui alijohtajien ikuinen virhe: jättää yhteys ylöspäin ottamatta. Näin ei voinut jatkua, radio oli saatava tänne ja heti sekä selvyys siitä, mitä eteläpuolellamme oikein tapahtui!

— Alikersantti L! Ota lähetti mukaasi ja painu katsomaan, mitä Salmiselle kuuluu. Kiiskan kohdalla asiat lienevät lutviutuneet, koskapa sieltä ei ole kuulunut yhtään mitään!

Niin alkoi tuskallinen odotus. Naapuri yritteli lännestä käsin pari kertaa aukean yli saadakseen meidät paljastamaan vahvuutemme, mutta kukkula oli ihanteellinen, luonnon muodostama puolustusasema, ja kolme neljä kaatoa tarkk'ampujien pystykorvista riitti kerrallaan tyrehtyttämään hyökkäysinnon! Aamu oli nyt valjennut kokonaan, kelloni osoitti puolta seitsemää ja päivästä näytti muodostuvan mitä ihanin loppukesän päivä. Mutta nyt oli luotettava alikersantti L:kin ollut jo toista tuntia mokomalla matkalla! Missä pahuksessa voi olla mutka matkassa? Meillä on niemi hallussamme, pioneerilla ruuhia, lauttoja ja ties mitä peijakkaan härveleitä. Tänne pitäisi suoltaa joukkoa, asetta, heitintä ja vaikka mitä roppakaupalla, ja ainoa, mitä korviini osui olivat vain nuo kuivat, silloin tällöin kuuluvat kp-narahdukset! Kävin kymmenettä kertaa kysymässä eteläpuoliselta vartiolta tilannetta, mutta mitään ei kuulunut. Kiiskan lähetti tuli sopivasti vastaani selittäen, että heidän kohdallaan oli kaikki mennyt verraten hyvin, niemen itäpää oli varmistettu ja pojalla oli mukanaan oikein peitepiirros. Mutta jotain oli hullusti maihinnousupaikkamme kohdalla; miehiä oli nähty uivan yli omalle puolelle, Salmiseen ei ollut yhteyttä, Kiiski oli lähtenyt ottamaan selvää tapahtumista. Tappiot omilla: 1 lievästi haavoittunut, vihollisia kaatunut 2 parivartiota.

Jokainen sodassa mukana ollut voi arvata tunteeni. Enhän voi jättää loistavaa asemaani, joka itse asiassa oli koko tehtävän ydin, lähteäkseni tutkimaan jotakin toisarvoista kahakkaa. Mitään vakavampaa siellä ei ole voinut olla, sen pystyy harjaantunut korva erottamaan konetuliaseitten ja käsikranaattien paukkeesta. Savuke savukkeen jälkeen, her-

15.D:n joukkoja hyökkäyksessä

mostunutta kävelyä. Tämä on vain yksi niitä tavanomaisia sekaannuksia, joita aina tahtoo tapahtua poikkeuksellisissa tilanteissa, vakuutin itselleni, kunhan alikersantti L. tulee, niin huomaan vain nähneeni mörköjä keskellä kuumaa päivää!

Kello on 8.30! Ei! Näin ei kävele! Yhteys divisioonaan on saatava pelillä tai toisella. Päätin jättää kukkulan kokelas Hakalan komentoon ja lähteä selvittämään selustaani, mutta silloin vihdoinkin saapuu alikersantti L. hikisenä ja huohottavana pientä polkua pitkin.

— Nyt on piru merrassa, luutnantti! Salmisen porukka on lyöty hajalle, vänrikki itse kaatunut heti alkuun käsikranaatista, tykistön luutnantti saanut aivan väärän kuvan asioista ja uinut omalle puolelle, hänen radionsa rikkiammuttu! Kiiski pitää puoliaan niemen uloimmassa itäkärjessä, eikä hänellä ole mitään erityistä hätää, sillä vanjat etenevät hyvin varovaisesti korkean heinän ja kaislikon suojassa. Meidän selustassamme he sen sijaan ovat, ja ainoastaan pohjoisosa niemeä on todennäköisesti vielä vapaa yhteydenottoa varten kersantti Kiiskan joukkoon. Kiiski on saanut pari ruuha mukaansa, muut on naapuri tuhonnut!

— Miksei omalta puolelta ole tullut vahvistusta?

— Ovat saaneet varmasti täysin väärän kuvan koko touhusta nähtyään miehiä uimassa sinne päin.

— Tottahan se tulenjohtaja-luutnantti nyt selvittää, ettei täällä vielä hätää ole, koetin lohduttaa itseäni ja muita.

— Se naapuri ei selvitä mitään sellaista, mutisi eräs Salmisen miehistä, joka oli tullut L:n mukana, — hänellä oli täysin väärä kuva asioista ja Hakalan konekiväärien rätinä oli saanut hänet uskomaan, että meille oli käynyt, kuten Salmisen porukallekin!

Siinä sitä oltiin! Vahvistin varmistuksen etelään, lähetin partion ottamaan yhteyden Kiiskeen ja taas istuttiin ja ihmeteltiin...

Vanha sananlasku sanoo, että kun onnettomuus tulee ovesta, on sille parasta avata ikkunatkin. Alikersantti L., joka ei tiennyt metsänreunassa olevista vihollisista mitään, kohottautui liiaksi ja sai osuman kylkeensä ja jalkaansa pikakivääristä. Sidoimme hänet parhaamme mukaan, ja samalla palasi Kiiskan luona käynyt partio.

— Kohtasimme kersantin lähetin puolitiessä, ja se on sillä lailla, että jos aiomme saada yhteyttä sinne päin, on tästä lähdeittävä kiireen vilkkaa, ilmoitti partion johtaja. — Vanja on vielä vähän sekaisin meidän sijainnistamme, mutta niitä lappaa joka hetki lisää eikä omalla puolella näy mitään elon merkkiä eikä toimintaa.

Tein nopean tilanteen arvioinnin: Kukkulalla olemme kuin hiiren loukussa. Sen sijaan yhtyneenä Kiiskan porukkaan on meitä lähes täysi alkuperäinen 80 miestä jäljellä (tappioita ei ollut siihen mennessä kuin 2 kaatunutta ja neljä haavoittunutta). Ehkä voin tällä joukolla pitää hallussani pientä silanpääasemaa pimeään tuloon asti, tottahan siihen mennessä jotain selviää! Maa-asto oli kaiken lisäksi hyville kp-ampujilleni erittäin suotuisaa etelärannalla, joten uskoin kirkkaasti pärjääväni suurtakin ylivoimaa vastaan. Samassa osui silmäni alikersantti L:ään. Luoti oli osunut lonkkaan, ja sillä ei kyllä kävellä metriäkään.

— Jättäkää minut vain tänne, kp ja pistooli mukaan, luutnantti, sanoi hän rauhallisena, tämä on nyt minun kohdallani menoa!

— Ei tule kysymyksenäkään, saattoi lukea vastauksen joka miehen silmistä. Pari hoikkaa koivua nurin, manttelista hätäparit, varmistus eteen joka suunnalle ja niin lähdeittiin. Matkaa ei olisi ollut linnun tietä kuin runsas puolitoista kilometriä, mutta meille siitä muodostui todellinen helvetin esikartano! Tuntui kuin viidakkomainen ryteikkö olisi kuhissut vihollisia, ja vaikka sivustapartiot napsivat

niitä pois tämän tästä, hälyttivät ne samalla lisää voimia paikalle. Päästyämme vihdoinkin suhteellisen ehjinä rantamaastoon oli meidän pakko ryömiä oja pitkin, ettei tuuhean kaislikon heiluminen, samalla kun se antoi meille näkösuojan, olisi ilmaissut olinpaikkaamme. Silloin keksi vanjojen johtaja ovelan tempun. Hän sijoitti pikakivääreitä kaikkien ojien päihin ja antoi räiskyttää umpimähkään niitä pitkin! Useampia miehiä haavoitutti ja alikersantti L., jota olosuhteiden pakosta oli kurjilla "paareillaan" jouduttu retuuttamaan vähemmän helläkätisesti, sai jälleen luodin kylkeensä...

Kello lienee ollut viidentoista nurkilla iltapäivällä, kun joukkomme oli jälleen koossa kersantti Kiiskin "päämajassa". Kaikki tuntuivat saaneen itseluottamusta päästyämme jälleen yhteen, ja haavoittumisetkin olivat onneksi verraten lieviä suurelta osalta. Työnsin varmistuspartiot niin pitkälle eteen kuin mahdollista, pojat olivat taas oikeassa elementissään päästessään normaalitaistelun makuun, kaksi ruuha oli suojassa ja ajattelin, että ellei omalta puolen mitään kuulu pimeään tuloon mennessä, niin onpahan tässä kulkuvälineitä, joilla saadaan yhteys aikaan! Koetimme mahdollisimman kristillisesti jakaa vähäiä muoniamme, vaihdoimme haavoittuneille puhtaita siteitä, ja elämä alkoi taas vilkuttua rohkaisevasti. Mutta silloin tuuskahti hengästynyt lähetti nenäni eteen:

— Nyt ne kortot tulevat päälle tankeilla!

Mikä tilanne! Takana Laatokka ja kilometrin vesimatka omien puolelle. Edessä hyökkäysvaunuja, olkoonpa vaikka tanketteja, ei niille kp:llä ja käsikranaateilla mitään voi! Painuimme kersantin kanssa oikopäätä tutkimaan kaislikkoa.

— Ei ne uskalla tähän ajaa, kiinni juuttuvat takuulla, lohdutimme toisiamme ja kaavimme saappaillamme mutaa, mutta kumpikaan ei uskonut toista. Laitoimme omatekoisia kasapanoksia käsikranaateista, koetimme kaivaa liejuisia paikkoja epätoivon vimmallalla, sillä vihollinen eteni kp-tulessamme todella varovaisesti ja ilmeisesti hyökkäysvaunut myöskin tunnustelivat maapohjan pitävyyttä, joten aikaa riitti runsaan tovin. Mutta eteenpäin ne tulivat. Muistan kuinka tovereitteni kanssa oli joskus keskusteltu tilanteesta, jolloin johtaja ei enää voi mitään! Se tuntui rauhan aikana melkein mahdottomalta; aina voi jotain yrittää, hämätä vihollista, uhrata vaikka osa joukosta muiden auttamiseksi, taistella viimeiseen mieheen, kunnes apu tulee jne... Mutta meille ei ollut tulossa apua! Tässä vaiheessa olisi ollut itsemurhaa lähteä enää ruuhilla omalta puolen ylittämään salmea, sillä vihollisia oli kaikkialla rannalla paitsi sillä pienellä niemekkeellä, joka oli meidän hallussamme toistaiseksi!

Hitaasti, mutta vääjäämättömästi tulivat nuo hirvittävät sotakoneet lähemmäksi, niiden pika- ja konekiväärit lähettivät suihkujaan joka puolelle ja jotta mitta olisi täysi, ilmoitti osa miehistä, että he eivät osaa uida! Selitin lyhyesti tilanteen kaikille, he tajusivat sen muutenkin erinomaisesti. Uimataidottomat yrittävät käyttää kahta ruuhaa, pyrkiä edessä olevan saaren tarjoamaan kuolleeseen kul-

maan, me muut koetamme tulella pitää vihollista viimeiseen asti matalana ja sitten hypätä Laatokkaan. Kukaan ei puhunut antautumisesta mitään! Riisuuduimme valmiiksi, menin vielä alikersantti L:n luo ja sanoin hänelle:

— Näin se nyt kävi, vanha veikko. Haluatko tupakan vielä, muuta en voi sinulle antaa... Uskon hänen olleen ajoittain tajuttomana, mutta sytytetyn savukkeen hän pisti huuliensa väliin. En nähnyt pienintäkään merkkiä pelosta tai ajatuksesta, että hän nyt varmasti lähtee viimeiselle sissiretkelleen.

— Mikähän siihen tuli, ettei saatu apua tai tuki-
tukea? hän ihmetteli loppuun asti.

Loppu oli nopea ja surkea. Ruuhien lähtiessä liikkeelle vihollinen sai vauhtia itseensä, arveli kai meidän kaikkien pääsevän liivahtamaan. He lähtivät rynnäkköön, mutta tämä tuli kp:mme ansiosta heille tavattoman kalliiksi, pysähtyivät ja jäivät empi-mään, minkä ansiosta ruuhet, huolimatta osumista, pääsivät saaren suojaan ja — ihmeitten ihme — lopuksi omalle puolelle, tosin suurin tappioin. Miehiä alkoi hulahdella Laatokkaan ja tankkien jyrintä kuulun tuskin ääntäni, kun karjaisin kokelas Hakalalle: — Nyt mentiin!

En tiedä, onko kukaan lukijoista koskaan huvitellut ampumalla esim. pienoiskiväärillä jotakin vedessä olevaa maalia. Siihen on erittäin helppo saada osua, koska vedenpärske ilmaisee heti, onko luoti mennyt "yli tai ali". Tällaista maaliinammuntaa harrastivat venäläiset minun onnettoman joukkoni kohdalla Ulaskanniemen rannalla elokuun 21. p:nä 1941. Hakala oli uinut minusta viistoon, ja kun vilkaisin hänen suunnalleen, näin poikaparan saavan osuman, todennäköisesti niskaansa ja vaipuvan syvyyteen. Sukelsin ja uin, uin ja sukelsin, kunnes keuhkoni olivat pakahtumaisillaan. Oli selvää, etten jaksaisi tällä pelillä edes puoleen väliin omaa rantaa, joten käännyin takaisin.

Rantakaislikosta yritin pimeän tultua tukin varasla lähteä omalle puoleen, mutta jouduin keksityksi ja palasin takaisin. Piileksin sitten pari vuorokautta erään ladon pohjalautojen alla, lopuksi kuumeisena ja puolihulluna nälästä ja väsymyksestä, kunnes kohetasin oman partion, jonka johtaja kiven kovaan aluksi väitti minua desantiksi.

Täten oli kaiken tuloksena se, että yhden urhoollisen vänrikin kaatuminen heti alkuvaiheessa aiheutti hyvin suunnitellun ja aluksi hyvin onnistuneen operaation epäonnistumisen. Se viivytyks, jonka maimin nousimme viholliselle aiheutti, tuotti heille varmasti menetyksiä, mutta raskas oli omakin tappiolistamme: Kahdeksastakymmenestä sissistä, kk-joukkueesta, tulenjohtueesta ja pioneereista palasi kaiken kaikkiaan kolmekymmentä omalle puoleen ja kymmenen joutui vangeiksi, joista palautettiin asemasodan aikana viisi. Omalle puolen päässeistä oli sitä paitsi monta haavoittunutta. Henkilökohtaisesti opin ymmärtämään, kuinka sodassa pienistä seikoista saattaa suurenkin asian epäonnistuminen johtua. Kunnioitava kiitoksemme kaikkensa yrittäneille ja uhranneille pojillemme!

Tulenohtopaikka puhelimineen on sijoitettu mainioon paikkaan korkealle puuhun. Tähtystäjän on helppo seurata vihollisen puuhia mukavasta istuinpaikastaan oksien suojassa

B. Laurila

"JERMUN"

tieltä Karjalalan
kannaksella

Raskas Patteristo 15 eli "Jermu" oli Jatkosodan alkaessa asemissa Imatran liepeillä tehtävänään voimalaitoksen ja Tainionkosken tehtaita suojaavien jalkaväkijoukkojen tukeminen. Kirjoittaja kertoo tuokiokuvin patteriston vaiheista sodan alkuvuokoina Kannaksella.

SE HENKILÖ, joka 10.DE:ssa antoi patteristolle peitenimen Jermu, taisi tuskin koskaan saada tietää, kuinka hyvän valinnan hän teki. Liekö ollut aiheena patteriston komentajan tunnettu suorasukaisuus ja suoraselkäisyys kaikissa patteristoaan koskevissa asioissa hänen pitäessään sen ja alalistensa puolta henkilökohtaisen suosion menettämisen uhallakin — mene ja tiedä. Kuitenkin kävi niin, että Jermu ei ennen pitkää ollut vain peitenimi, se muuttui koko patteristoa käsittäväksi peräänantamattomuuden ja sitkeyden käsitteeksi, jonka käsitteen sanastosta ei haluttu löytää sanaa: mahdoton. Kävi niin, että peitenimi loi hengen, joka hyökkäysvaiheen aikana vain kasvoi, hengen, jota myöhäisemmät, silloin ei vielä mukana olleet, eivät aina pystyneet ymmärtämään eikä omaksumaan. Uskon kuitenkin, että kaikesta siitä, mitä patteristo koki, tämä Jermu-henki oli se, mikä säilyi sitkeimmin.

Heinäkuun alussa 1941 oli patteristo asemissa Imatran liepeillä tehtävänään voimalaitoksen ja Tainionkosken tehtaiden suojaaminen. Terveisiä oli

vaihdettu puolin ja toisin. Mittauspatterin ja erään yliloikkarina tulleen upseerin ilmoitusten mukaan olimme siihen asti vetäneet pitemmän korren. Oli ilmeistä, että vihollinen pyrki vastatykistötoimintaan, mutta se ei ollut vielä meitä löytänyt. Sitten eräänä päivänä totesimme muutaman hävittäjän suojaaman tulenohtokoneen tulevan tuliasema-alueemme yläpuolelle. Nopea ilmoitus yhtymän esikuntaan ja pian tulikin vastaus: omat hävittäjät tulossa. Ja tulivathan ne. Voitiin todeta viholliskoneita putoavan savujuova perässään, mutta tulenohtokone vetäytyi hävittäjiensä hyvin suojaamana omalle puolelle. Jäätiin odottamaan mitä tuleman piti, ja parin tunnin kuluttua tanner tuliasemissa tärisi. Pian saatiin mittauspatterilta vihollisen ampuvien patterien koordinaatit ja nyt ei auttanut muu kuin katsoa kumpi kestää paremmin. Oli ilmeistä, että tämä ratkaisu säästi meitä suuremmilta tappioilta, sillä nähtävästi vihollinen — vastauksen saadessaan — oletti sittenkin ampuvansa väärään maastokohtaan. Keskitetty tuli loppui vähitellen ja jatkui häirintä-

luontoisena, epävarmana ja etsivänä. Meillä oli ilmeinen tunne siitä, että oltiin vedetty "pakasta ässä."

Heinäkuu oli vaihtumassa elokuuksi. 15.D valmistautui todelliseen voimankoitokseen, tavoitteenaan Hiitola. Talvisodan aikana Summassa, Suokannassa, Taipaleella, Kollaalla, Suomussalmella ja muualla etupäässä jalkaväkenä taistelleet Tammelan ja sen ympäristön miehet, sekä sinne rauhanteon jälkeen muuttaneet karjalaiset syöttivät voimakkaita 6":n tykkejään siihen saakka meille ennen näkemättömässä omassa tykistövalmistelussa. Tätä olivat edeltäneet tulenjohtoryhmistä muodostettujen pienten partioiden tiedusteluretket vihollisen asemissa olevien "lihaviiden" maalien toteamiseksi. Kaikki patteriston miehet eivät kuitenkaan olleet tässä toiminnassa mukana. Osa odotti edessä iskuportaan kera H-hetken lähestymistä. He olivat ilmoittautuneet tähän tehtävään vapaaehtoisesti, vanha jalkaväkiveri veti ja lienevätkö olleet aiheena myös toista vuotta vanhat kalavelat. * * *

Hiitolan valtauksen jälkeen vihollinen vetäytyi Kilpolan saarelle, josta se laivakuljetuksin evakuoitiin. Patteriston tehtäväksi annettiin tämän evakuoinnin voimakas häiritseminen. Siepatut radiosanomamat sekä omat havainnot puhukoot puolestaan:

- 14.8. havaittiin Laakialahden lastauspaikan suunnalla sankka savupilvi,
- 15.8. ammuttiin laiva tuleen,
- 15/16.8. välisenä yönä oli evakuointi häirinnän vuoksi kokonaan pysähdyksissä,
- 17.8. Laakialahden suunnalla suuria tulipaloja. Samana päivänä ammuttiin Uiton salmen silta

poikki. Siepatun radiosanomam mukaan oli edellisenä iltana saapunut muonaproomu ammuttu upoksiin sen ollessa vielä täydessä lastissa, jonka takia vihollinen pyysi lisää muonaa,

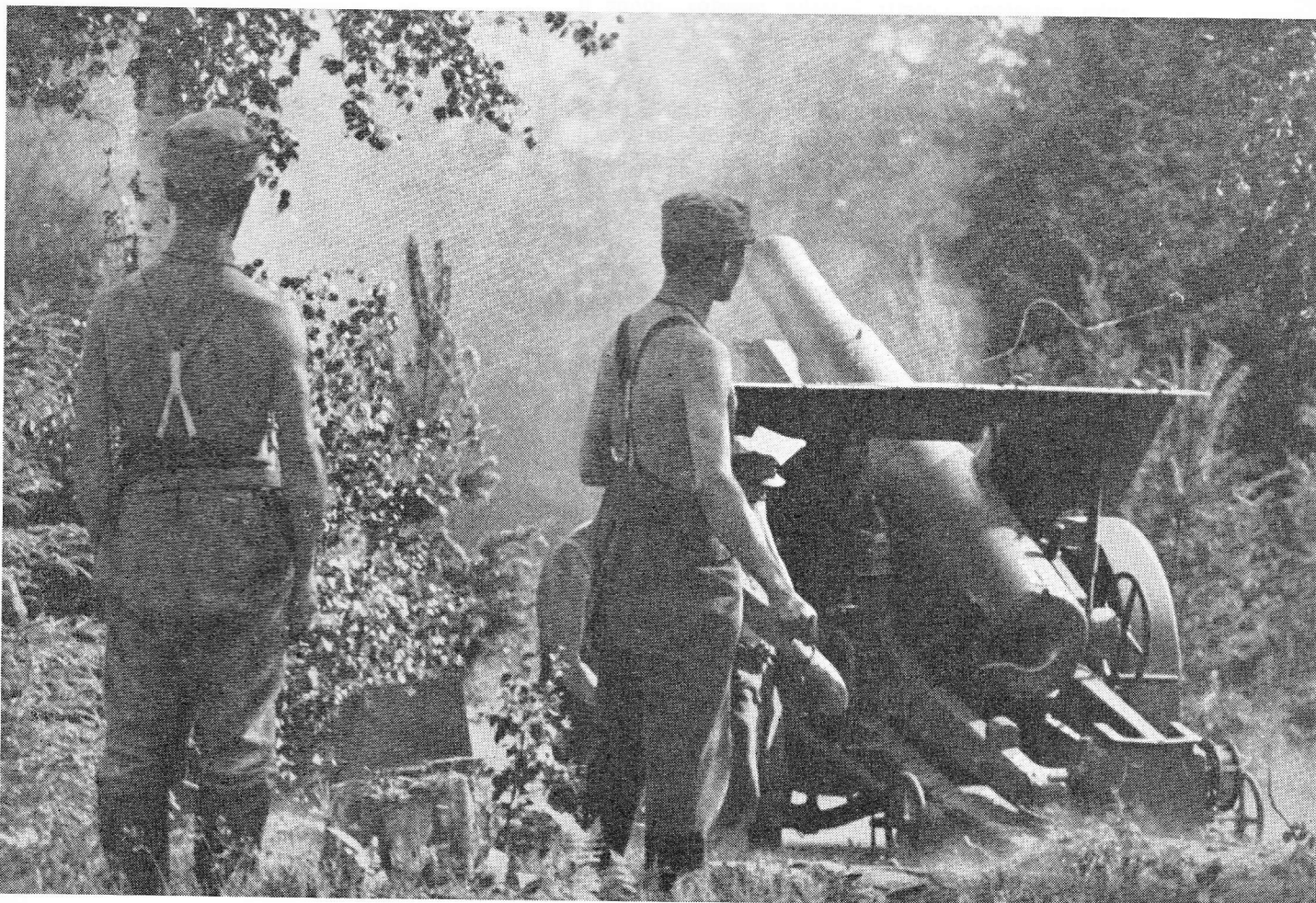
17/18.8. yöllä kohdistettiin Laakialahdelle erittäin voimakas häirintätuli sieltä iltayöstä kuullun voimakkaan nostokurkien äänen johdosta. Häirintämme johdosta loppui ääni koko yöksi.

Mainittakoon vielä, että siepattujen radiosanomien mukaan vihollinen pyysi jatkuvaa ilmatoimintaa Kopsalan maastossa olevan tykistön (Rask.Psto 15 ja sille alistetut lt- ja raskas it-patteri) selvittämiseksi ja vaientamiseksi. Vastauksen mukaan tähän ei kalustosyistä ollut varaa, mutta ilmoitettiin määrääjain tapahtuvasta ilmatoiminnasta. Tämä siepattu tieto oli meille suureksi avuksi, koska siten voitiin tahdittaa häirintä vihollisen ilmatoiminnan mukaan, niin että vihollislentäjät eivät pystyneet aikaansaamaan minkäänlaisia tappioita.

Sen sijaan vihollisen onnistui paikantaa 1. patterin tuliasema ja avata siihen täysin yllättäen 8":n laivatykistöllään tuli, joka alusta lähtien oli hyvin tarkka. Koska ampuva laiva oli omien putkien kantamatkan ulkopuolella, oli kiireesti ryhdyttävä asemanvaihtoon. Käyttäen tulitaukoja hyväksi saatiin tykki kerrallaan poistetuksi ja muutama tunnin kuluttua oli patteri jälleen toiminnassa uudessa asemassa. * * *

Hyökkäys Länsi-Kannaksella oli täydessä käynnissä. Syvälahdella ollessaan sai patteristo 23.8.1941 iltapäivällä käskyn siirtyä Kääntymälle, jonne välittömästi saapumisen jälkeen edettiin edelleen Heinjoelle. Siellä odottikin uusi käsky: nopeasti eteen-

"Kuustumainen" se jyrisee ja jyllää, tervehdyksiä viholliselle sen ammuksat kylvää

päin tietä Heinjoki-Alusjärvi-Hotakka ja aseisiin lentokentän maastoon. Patteriston saavuttua asema-alueelle oli pilkkopimeä yö, mutta siitä huolimatta kuulin lintujen viserrystä eri suunnilta, milloin läheltä, milloin kaukaa. Etulinjan sijainnista ei ollut varmaa tietoa. Se vain tiedettiin, että jalkaväki oli vallannut ko. maaston muutamia tunteja aikaisemmin. Siitä huolimatta, että em. lintujen ahkera konsertoiminen pilkkopimeässä yössä kello 2 aikaan antoi vihjeen siitä, että maastossa oli runsaasti vihollispartioita, sujui sekä asematiedustelu että aseminen suuremmilla kammelluksilla. Seuraavana päivänä oli vihollinen hyvin aktiivinen kohdistuen sekä ilmatoimintaa että tykistötulta tuliasema-alueelle. Liekö vihollispartioilla ollut sormensa mukana tässä pelissä, mahdollisuuksien rajoissa se ainakin on. Illalla sattui sitten vihollisen vastahyökkäys Ilveksessä, joka lienee ollut melkoinen yllätys siitä päätellen, että osia siitä eteni jopa meistä vasemmalla olevan kevyen patteriston tuliasema-alueelle saakka. Tuntui siltä, kuin em. "lintupartiot" olisivat käyttäneet tilaisuutta hyväkseen, sillä mm. 2. patterin varmistus joutui tulikosketukseen takaa tulevan vihollispartion kanssa.

Osallistuttuaan Kämärän suunnalta Porlammin motin pehmittämiseen meni patteristo 31.8.1941 aseisiin Suokannan maastoon. Hyökkäys Koivistoa kohden oli täydessä käynnissä. Keskipäivällä 1.9. kutsui patteriston komentaja minut asematiedusteluosastoiden kanssa luokseen ja antoi käskyn, joka pääkohdiltaan sisälsi seuraavaa:

Nykyinen etulinja tästä tuohon suuntaan on noin 200 m päässä olevan aukean reunassa, edessä ei ole enää vihollisella järjestäytyntä vastarintaa, jalkaväki lähtee kohta etenemään ja patteristo ajaa heti tähän maastoon (näytti kartalta maastoa, jonne matkaa noin 5 km). Tiedustele asemat. Aseisiin-ajo mahdollisimman pian!

Tehtävä vaikutti hieman oudolta, sillä uusi maasto oli noin 5 km päässä alueella, joka oli vihollisen hallussa. Tämä lienee aiheuttanut kysyvän ilmeen, ja tästä sai käskynantoa vieressä seurannut jalkaväkirykmentin komentaja, eversti Savonjousi aiheen tiedustella:

— Onko luutnantille jotain epäselvää?

Ei ollut mitään epäselvää, henkilöautojen ikkunat auki, konepistoolien piiput niistä ulos, ja kädet liipaisimilla huristi osasto henkilöautoilla kenenkään ahdistamatta eteenpäin määrätulle alueelle. Aukeilla näkyi vihollisia sekä yksityisinä miehinä että pieninä ryhminä, mutta laukaustakaan he eivät ampuneet.

Paluumatkallaan kohtasi tiedusteluosasto etenevää suomalaista jalkaväkeä. Miehet eivät olleet uskoa silmiään, kun alueelta, jota ollaan miehittämässä, tulee SA-tunnuksin olevia henkilöautoja vastaan. Olimme vakuuttuneet siitä, että tämä vahvasti huomattavasti tavallisenkin jakaväkimiehen luottamusta suomalaisen tykistöön.

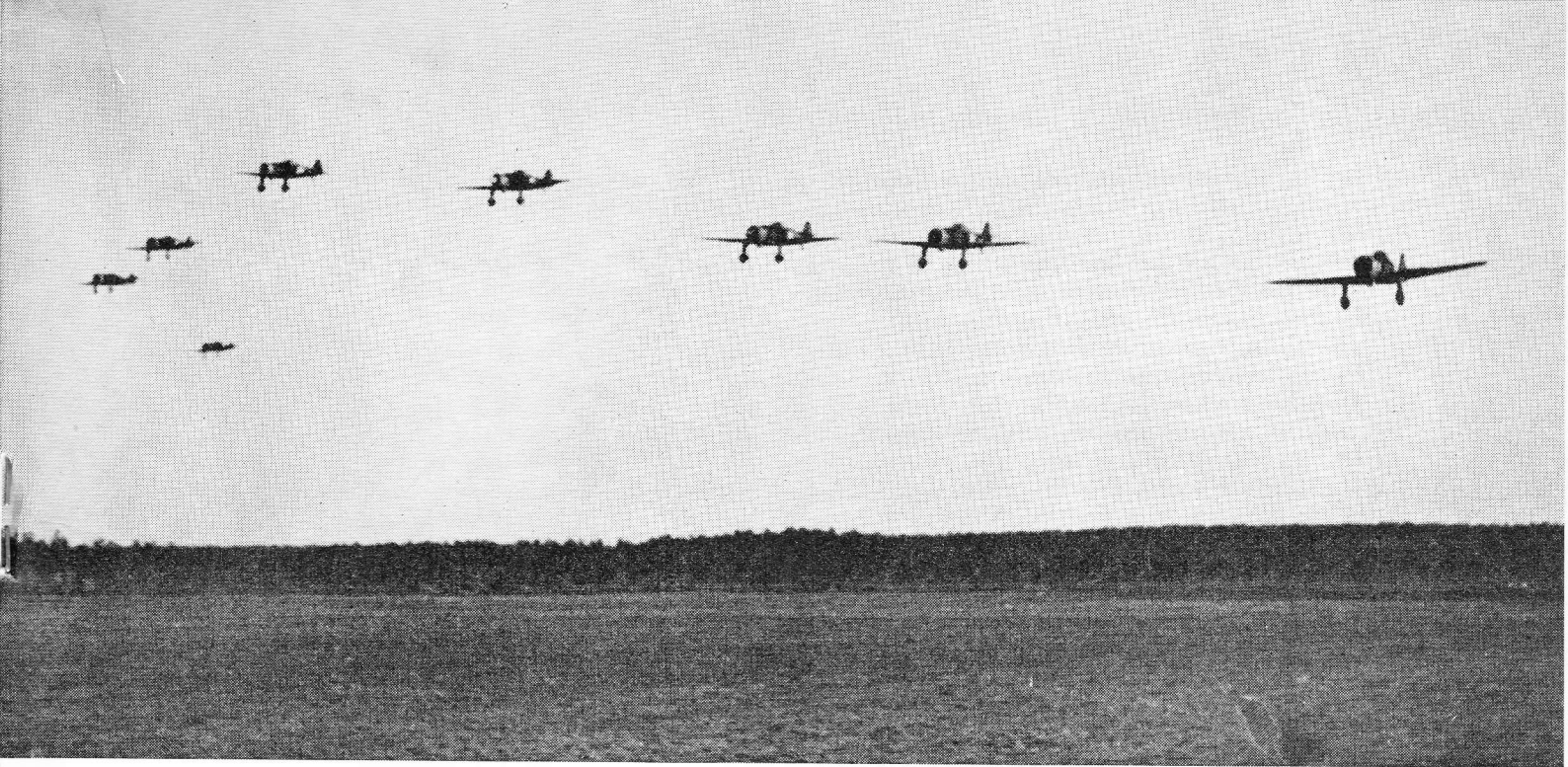
Sodan 1941–44 ensimmäinen ilmavoittoni

"Nyt on oloni kuitenkin käynyt jo sangen kuumaksi, sillä sekä oikealta että vasemmalta nakuttavat kaksoiskonekiväärit lyhyeltä etäisyydeltä tulta niskaani ja voin aavistella, mikä nikkeli-verho viuhuu ilmassa ympärilläni."

Hermo Lampi
Suuri pommi

Kotikentältä alkaa matka kohti tuntemattomia kohtaloita

Näin vähivevä on lähestymisryhmittymämme ennen hullunmyllyn alkua

Turkkonemuodostelma Junkeroisissa — Suunta tuoteeseen

— SE ON SILLÄ TAVALLA, poika, ettei sitä tosi-sodassa järjestellä paraatiletkoja tuolla kiitoradan päässä, kun hälytys tulee, vaan on oltava salamana taivaalla ja siellä vasta värkkäiltävä muodostelmia, jos siihen nyt sitten aikaa jää, neuvoskeli vanha lentomestari Yrjö Turkka minua, lentueen kuopusalikersanttia.

— Ja, herra kapteeni, eiköhän tuon pojan pitäisi saada suorittaa koneellaan joitakin maaliinammuntoja, kun se ei ole ampunut vielä laukaustakaan koko masinalla, jatkoi hän kääntyen lentueenpäällikön, kapteeni Leo Aholan puoleen.

— Niinpä kait, vastasi kapteeni, rakennetaan huomenna tuonne kentän laitaan maali, niin saa ammuskella.

Tämä keskustelu käytiin kesäkuun 24. päivän iltana 1941 Selänpään lentokentän laidassa olevassa teltassa, johon majuri G. Magnussonin komentaman hävittäjälentolaivue 24:n 2. lentueen ohjaajia oli tilapäisesti majoitettu. Siitä, että Suomi seuraavana päivänä olisi jälleen sodassa, ei meillä ollut vähäisintäkään aavistusta, vaikka tiesimmekin tilanteen kärjistyneen myös meidän kohdaltamme. Komentajaltamme olimme saaneet tiukat ja selvät ohjeet välttää kaikkea sellaista toimintaa, joka voisi antaa

aihetta selkkauksiin, muun muassa oli harjoituslentojen suorittaminen rautatielinjan Kouvola—Mikkeli—Pieksämäki itäpuolella meiltä kielletty.

Seuraavan eli siis kesäkuun 25. päivän aamuna kello 7.10 pärahti lentueenpäällikön kenttäpuhelin kiivaasti.

— Suuri pommituskonemuodostelma Inkeroisissa. Suunta luoteeseen. Lentokorkeus noin 1500 metriä.

— Siinä sanoma, joka silmänräpäyksessä tempasi valveille vielä unessa olevat hävittäjälentäjät ja aiheutti teltassa kiivaan hälinän.

Riuhtaisen housut jalkaani, mutta napittamiseen ei ole aikaa, puseron kainalooni ja lentopäähineen kätteeni ja lähden juoksemaan koneelleni minkä jaloistani pääsen. Siellä jo mekanikot tulisella kii-reellä saattavat Brewster-hävittäjäni lähtövalmiiksi. Hyppään ohjaamoon, vetäisen siellä puseron pääl- leni ja lentopäähineen päähäni ja samalla onkin kone jo lähtövalmis. Kytken käynnistimen ja parin pärskähdyksen jälkeen alkaa moottori jymistä.

Koekäyttöön ei nyt ole aikaa, sillä muistan hyvin vanhan opettajani ohjeen: salamana taivaalle. Kaasu vain pohjaan ja kohta olen ilmassa jyrkässä nousussa. Ryhdyn ohjaamaan konetta ohjaussauva polvien välissä, kiinnitän laskuvarjon hihnat, kytken sähkövirran konekivääreihin ja tähtäimeen sekä ryhdyn tutkimaan karttaa ja tekemään laskelmia pommituskoneitten kohtaamispaikasta. Muita omia koneita ei näy, vaikka olinkin huomannut, että Turkkia ja ylikersantti Eero Kinnunen, ”vanha masi” hänkin, olivat Talvisodan opettamalla notkeudella ehtineet startata ennen minua.

Olen juuri päässyt 1500 metrin korkeuteen, kun yht’äkkiä huomaan pommituskonemuodostelman putkahtavan esille aivan lähelläni etuvasemmalla olevasta pilviharsosta. Siinä keinuu moitteettomassa muodostelmassa 27 venäläistä SB-merkkistä pommituskonetta kaukana Suomen rajojen sisäpuolella. Kiepautan heti hävittäjäni pommituskoneitten vasemmalle puolelle hiukan niitä korkeammalle. Vilkaisen vielä ympärilleni — omia sen paremmin kuin vieraitakaan hävittäjiä ei näy. Sydämeni jyskyttää ja käteni värähtelee hiukan ohjaussauvassa — alkavan taistelun jännitys tuntuu joka solussani.

Käännän koneeni loivassa syöksyssä äärimmäisenä vasemmalla lentävän SB:n viereen. Haluan vielä varmistua, ettei mistään erehdyksestä ole kysymys. Kaksoiskonekiväärin pitkä sarja SB:n konekivääri-ampumosta antaa minulle siihen riittävän selvän vastauksen. Tyrkkään ohjaussauvasta ja teen pienen koukkauksen alas päästäkseni pois konekiväärisuihukusta.

— Hyvä on, ajattelen, muodollisuudet on täytetty ja leikki voi siis minun puolestani alkaa. — Koukatessani olen tullut muodostelman oikean siiven taakse noin 100 metrin päähän äärimmäisestä siipikoneesta. Matka on vielä liian pitkä — ainakin hävittäjäkursseilla saamani opetuksen mukaan — mutta kun minulla ei ole mitään kokemusta hävittäjäni ampumaominaisuuksista, päätän ampua yhden koesarjan heti.

Kohta on SB:n vasen moottori valorengastähtäi-

meni piikin nokassa, nostan vielä karkeammalle jyvälle ja painan ohjaussauvassa olevaa sähkönapia. Neljän 12 millisen huumaava jyske tärisyttää ohjaamoa ja runkokonekiväärien kitkerä ruudinsavu tunkeutuu nenääni. Taistelu on alkanut. Näen kuinka valojuovasuihku iskee suoraan kohteeseensa ja moottorista tuprahtaa musta savupilvi, jonka seassa leimahtelevat pienet punaiset liekit. Lopetan hetkeksi tulituksen ja otan noin 50 metrin etäisyydeltä koneen oikean moottorin tähtäimeeni. Lyhyen sarjan jälkeen palaa sekini.

Samalla huomaan, että SB:n konekivääriampuja ”tikkaa” minua lyhyeltä etäisyydeltä minkä aseestaan irti saa. Potkaisen vasemmalla jalallani jalkapoljinta, kone tekee lähinnä lento-oppilaalle tutun lehmänkäännöksen ja samalla annan konekivääreilleni jäähyväishyväilyn SB:n runkoon. Kone painuu pystysyöksyyn ja on kohta yhtenä valtavana tulisoihhtuna. Katson kuin lumoutuneena sen jälkeen, kunnes kirkas leimahdus ja korkealle hulmahtava tulipatsas ilmoittavat sen saavuttaneen matkansa pään. Ensimmäinen ilmavoittoni oli saavutettu.

Nyt ei kuitenkaan ole aikaa jäädä ihmettelemään, sillä entistä tiiviimmäksi vetäytynyt pommituskonemuodostelma jyrisee yhä vain eteenpäin. Siellä hämmöttää jo pieni Heinolan kaupunki ja kaikesta päätellen se oli määrätty muodostelman pommituskohteeksi.

Mielessäni välähtää ajatus, että nyt on pakotettava niin moni kone kuin mahdollista pudottamaan pomminsa metsään. Hyökkään uudelleen muodostelman oikean siiven kimppuun, mutta nyt ei ole enää aikaa tarkkuustyöhön. Ammun lyhyen sarjan ensimmäi-

sen SB:n vasempaan moottoriin, jolloin jo tuttu savupilvi ilmaisee sarjan osuneen. Kone pudottaa pomminsa, poistuu loivasti syöksyen muodostelmasta ja kääntyy yhdellä moottorilla lentäen takaisin. Sen kohtalo päättyi paluulennolla luutnantti Jorma Sarvannon ampumaan konekiväärisuihkuun.

Isken uudelleen muodostelmaan. Seuraava kone pudottaa pomminsa heti, kun konekiväärieni valjuovasuihku tavoittaa sitä. Suihku lienee osunut konekivääriampumoon, koska tulitus sieltä lakkaa ja konekiväärin piiput osoittavat kohti taivasta. Seuraava kone saa sarjan oikeaan moottoriinsa, joka alkaa työntää mustaa savua. Jälleen putoavat pommit kohti maata, kone jää muodostelmasta ja kaartaa takaisin. Vielä kahta konetta tavoittelevat konekiväärisuihkuni, koneet pudottavat pomminsa, mutta muuta vaikutusta ei niissä näy.

Nyt on oloni kuitenkin käynyt jo sängen kuumaksi, sillä sekä oikealta että vasemmalta nakuttavat kaksoiskonekiväärit lyhyeltä etäisyydeltä tulita niskaani ja voin vain avistella, mikä nikkeliverho viuhuu ympärilläni. Tyrkkään kaasuvivun pohjaan, teen koukkauksen ja tempaisen nousukaarrolla itseni ylös "aitiopaikalle" pommituskonemuodostelman oikealle puolelle.

Pyyhin hikeä kasvoiltani, raotan ohjaamon kuomua saadakseni hiukan raitista ilmaa ja katson muodostelmasta uutta kohtaa, mihin iskin. Samalla huomaan toisen Brewsterin, jonka pyrstönumerosta tunnen ylikersantti Kinnusen koneeksi, iskevän muodostelman vasempaan siipeen. Häikäilemättömästi se painuu aivan lähietäisyydelle ja tuskin ehdin kunnolla tajuta, mitä tapahtuu, kun kaksi SB:tä syöksyy palavana alas. Siinä vanha ilmataistelija näytti esimerkkiä, miten on iskettävä, eikä joutavia näperreltävä.

Mutta mitä nyt? Rajusti heilahtaen Kinnusen kone kääntyy pystyyn nokka maata kohden ja syöksyy pois. Alempana näen sen oikeasevan ja ottavan suunnan kohti kotikenttäämme. Palattuani lennolta saan kuulla, että SB:n konekiväärisuihku oli osunut Kinnusen koneen ohjaamoon, jolloin Kinnunen oli haavoittunut lievästi käteen.

Näen, että Heinola on jo aivan etuviistossa alamme, ja tajuan, ettei minulla ole mitään mahdollisuutta estää pommitusta. Etsin silmilläni uutta hyökkäyskohdetta. Muodostelmaa johtaa kolmen koneen partio ja päättelen, että kärkikoneessa istuu koko muodostelman päällikkö. Teen silloin äkillisen, mutta lujan päätöksen: ammun johtokoneen alas, maksoi se sitten minulle mitä tahansa.

Samassa kun olen tehnyt päätökseni olen ryhtynyt jo sitä toteuttamaan. Syöksyn muodostelman alle moottori täydellä kaasulla, käännän samaan lentosuuntaan ja olen kohta takaviistossa alhaalla johtopartion takana. Vedän ylös kohti johtokonetta ja kumarrun lähemmäksi tähtäintä saadakseni johtokoneen varmasti "istumaan piikillä"!

Maali suurenee suurenemistaan tähtäimessä. Nyt! Jälleen tärisyttävät 12 milliset konettani ja tuliset piiskat ampaisevat kohti maalia. Näen suihkun mil-

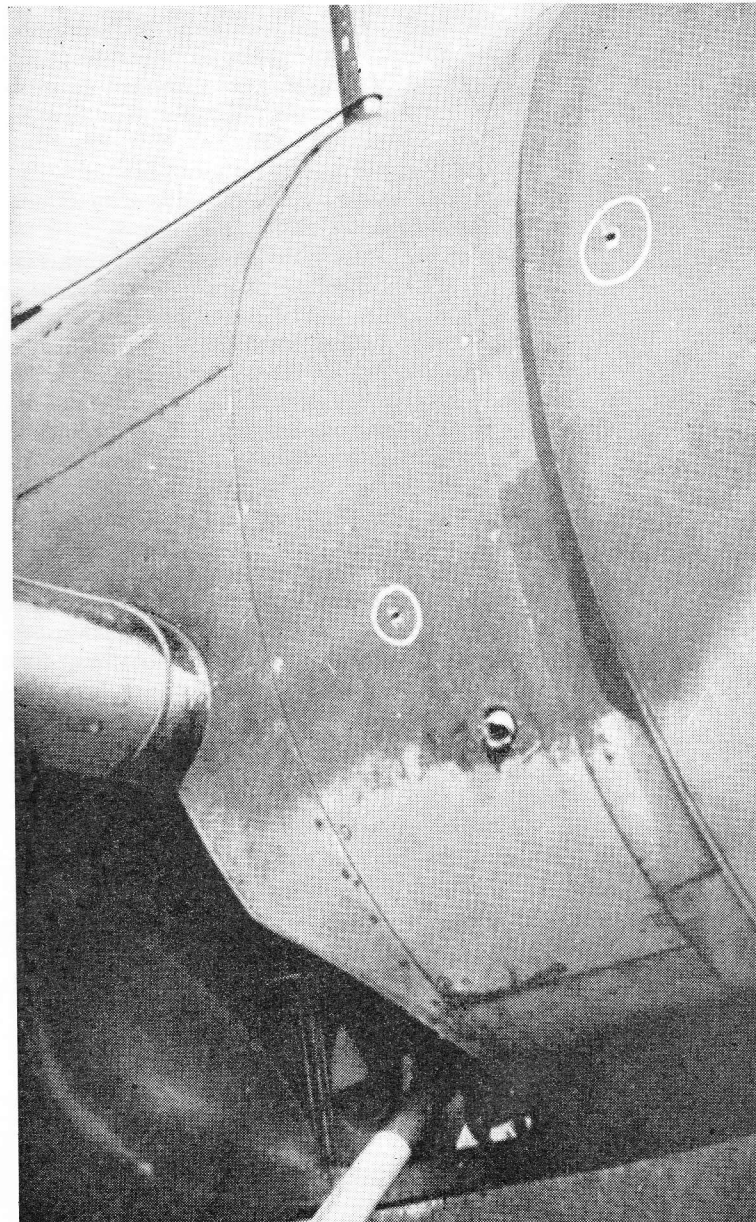
tei hipaisevan koneen vasenta moottoria, mutta ei osuvan.

Olen tullut samalle korkeudelle maalini kanssa ja minun on hetkeksi lopetettava tulittaminen ja "passattava" tähytystä. Nyt kimmahtavat valjuovat taas koneestani ja näen, että suihku pyyhkäisee SB:n vasenta moottoria, joka alkaa heikosti savuta.

Koko ajan ovat kärkipartion konekivääriampujat tulittaneet minua kiivaasti, mutta osumatta. Nyt he saavat apua lukuisilta siipipartioilta. Huomaan äkkiä olevani miltei "motissa", sillä kaikkialla ympärilläni keinuu pommituskoneita, joiden konekiväärit syytävät minua kohden kiukkuisia sarjojaan. Sukellan siekailematta, sillä minunkin hyvällä onnellani on jokin raja.

Mutta johtokonettani en jätä. Sen on tultava alas, sen olen lujasti päättänyt. Käännyn jälleen uuteen iskuun ja huomaan samassa johtokoneen irtautuneen muodostelmasta. Se on parhaillaan jyrkässä syöksyssä nokka takaisin muodostelman tulosuuntaan. Nähtävästi on sen vasen moottori vaurioitunut niin pahoin, ettei kone enää voi pysyä muodostelmassa, ja nyt se yrittää syöksymällä päästä

Koulutusammunnaksi suunnitellun, mutta taisteluumunnaksi muodostuneen ammunnan miinus pisteitä lasketaan kirjoittajan koneessa

eroon minusta. Pomminsa se on huitaissut menemään taivaan tuuliin.

Nyt en siekaile hetkeäkään, vaan miltei silmänräpäyksessä käännän koneeni jyrkkään syöksyyn ja ryhdyn tavoittamaan jatkuvasti alaspäin syöksyvää SB:tä. Sen ilmeisenä tarkoituksena on lentää aivan pintaan, niin etten pääsisi iskemään sen kimppuun altapäin, vaan sen verran yläviistosta, että sen konekivääriampuja voisi esteettä tulittaa minua. Otan koneeni moottorista irti viimeisenkin voimanriippen ja tavoitan nopeasti SB:tä.

Olen enää noin sadan metrin päässä koneesta, kun se oikaisee pintalentoonsa. Samassa huomaan sen potkurin lapojen hitaasta pyörimisestä, että ohjaaja on asettanut moottorit tyhjäkäynnille, samoin kun senkin, että konekivääriampumossa piiput töröttävät taivasta kohden, mikä on merkki siitä, että konekivääriampuja on nähtävästi saanut jo surmansa.

Yritän nyt saada SB:n tähtäimeeni, mutta turhaan, sillä suuri ylinopeuteni on tuossa tuokiossa miltei vienyt minut vauhtiaan tahallaan hidastaneen pommikoneen päälle. Painan koneeni nokkaa alas, mutta olen silloin jo vaarassa törmätä SB:n vasempaan siipeen. Etäisyyttä siihen on vain noin 10 metriä. Vaikka koetan kaikin mahdollisin keinoin saada hävittäjäni nopeuden pienemmäksi, en pääse ampuma-asemaan.

Samassa näen jotakin, mikä hypäyttää sydämen kurkkuuni. Konekivääriampumossa keikahtavat konekivääripiiput yht'äkkiä minua kohden ja näen selvästi seisomaan nousseen konekivääriampujan, kun hän tähtää minua. Vanha, jo 1. maailmansodassa käytetty hämäyskonsti oli onnistunut — ja siinä olen minä kuin tarjottimella kykenemättä ampumaan laukaustakaan vastaan.

Tuskin ehdin kirota hölmöyttäni kun konekiväärisarja iskee koneeseeni ohjaamon eteen. Kuulen paukahduksen, kun luoti iskee edessäni olevan oikeanpuoleisen runkokonekiväärin patruunavyöhön. Toinen luoti pyyhkäisee bensiinitankin niittiriviä, niin että pari niittiä lentää irti ja bensiiniä alkaa räiskyä jaloilleni. Tajuan, että nyt on tuho lähellä, ja samalla tempaisen täysin voimin jyrkän taisteluummelmännin vasemmalle konekiväärisuihkun saattaessa tiiviisti minua. Vielä hetki ja olen sen ulkopuolella.

Nyt kimpaannun toden teolla. Ensin itselleni ja sitten äskeiselle ampujalleni. Tempaisen koneeni jälleen kohti pommituskonetta ja käyn kiukkuiseen syöksyyn. Ajatuksissani huudan vastustajalleni: sinä lähdet alakertaan, lähdet, vaikka kuinka tempuulisit, sen olen minä pyhästi päättänyt. Vaikka Moskovaan asti tässä tapellaan, mutta tältä reissulta et enää kotiisi palaa. — Pakotan itseni kuitenkin rauhalliseksi, otan SB:n jo kaukaa tähtäimen piikille ja lähestyn nopeasti sitä. Näen jo, kuinka äskeinen ampujani kääntää taas piiput minua kohden ja alkaa ampua lyhyitä sarjoja. Otan konekivääriampujan tähtäimen piikille, nyt näen hänet jo selvästi, ja kun painan laukaisunappia, tiedän, että osuminen on varmaa. Ampuja valahtaa ohjaamoon

ja piiput nousevat pystyyn. Näen aivan läheltä, että nyt ei ampumossa enää näytellä.

SB:n vasen moottori savuaa edelleen heikosti, mutta oikea vetää täydellä tehollaan, kuitenkin enää vain hetken, sillä tuossa tuokiossa on se konekiväärisarjastani tulossa. Samanlainen voitelu vielä vasemmalle moottorille ja siinä samassa kone kääntyy erään pienen järven yläpuolella alaspäin ja putoaa pystyasennossa järveen. Vielä pari leimahdusta järven pinnassa ja leikki on loppu. — Lavueenkomentaja, everstiluutnantti Feodor Panjusik oli lentänyt viimeisen lentonsa.

Teen kunniakierroksen paikan yläpuolella, vaaputan konettani rannalla huiskuttaville ihmisille ja käännän kohti kotia. Hiljainen raukeus täyttää mielen. Avaan ohjaamon kuomun, sillä bensiinin katku alkaa olla sietämätön. Huomaan, että jalkineeni ovat aivan märät bensiinistä, jota räiskähtelee jatkuvasti niittien rei'istä. Kuin unesta havahtuen huomaan äkkiä allani olevan luonnon kauneuden.

Olen pian kotikentällä ja alan tehdä laskua. Siinä minua kohtaa vielä viimeinen säpsähdys, sillä päästyäni kiinni kentän pintaan painan voimakkaasti molempien pyörien jarruja, jolloin koneeni on vähällä kaatua oikealle siivelleen. Voimakkaasti moottoria apuna käyttäen saan sen kuitenkin hillityksi. Syy tähän löytyy myöhemmin: vasemman pyörän jarrunesteputki oli taistelussa ammuttu poikki.

Vielä lyhyt rullaus koneeni asemapaikalle, kaasua kiinni ja sytytys poikki. Ensimmäinen sotalentoni on päättynyt.

SATTUMAN SATOA

VUONNA 1932 tapasin Inkerinmaalla Kolpinon kylässä erään Sverdlövsista kotoisin olevan traktorinkuljettajan, vaalean, tanakan, hiukan velttokasvoisen 23 vuotiaan miehen.

Vuodet kuluivat, käytiin sodat, minusta tuli invalidi Kannaksella. Vuonna 1958 tammisunnuntain iltana osuin ruokailemaan Helsingin Asemaravintolan alakerrassa. Samaan pöytään sattui istumaan ikäiseni vaalea mies, joka jotenkin vaikutti tutulta. Antauduin puheisiin hänen kanssaan ja melko pian sain selville hänen olevan saman 26 vuotta aikaisemmin tapaamani venäläisen traktorimiehen.

Muistelimme menneitä, ja sitten puhe siirtyi käytyihin sotiin. Silloin totesimme ihmeeksemme, että tapaamisemme olikin jo järjestyksessä kolmas kerta. Talvisodassa olimme olleet vastakkain Kannaksella Marjapellonmäessä ja silloin erään venäläishyökkäyksen aikana joutuneet keskenämme käsikähmään, jossa molemmat haavoitimme toisiamme. JR 7 löi silloin venäläiset takaisin ja vastapelurini pelastui haavoittuneena omiensa mukaan. Vertailimme muistikuviamme mukaan silloista tapausta ja totesimme, ettei erehtymisen mahdollisuutta ollut. Tammisunnuntainen kolmas tapaamisemme päättyi hyvässä sovussa käytyyn ankaraan "meritaisteluun" ja meillä oli oikein hauskaa. Sattuma leikkii joskus perin kummalla tavalla. J a a k k o K a l m i o

KIRJOITUSKILPAILUMME TULOKSILTAAN JÄLLEEN ERINOMAINEN

Lehtemme julkisti viime maaliskuun numerossaan kirjoituskilpailun, johon osallistuneiden kirjoitusten tarkastus on nyt suoritettu. Lehden toimituskunta pyytää saada esittää parhaimmat kiitoksensa jokaiselle kirjoittajalle toivoen samalla jatkuvaa yhteistyötä kirjoittajien kanssa.

Kilpailun tulos on jälleen erinomaisen hyvä. Osanottajien määrä, joka jo ensimmäisessä kirjoituskilpailussamme oli huomattava, on noussut runsaasti, samoin kirjoitusten lukumäärä. Näin on jälleen saatu talteen paljon korvaamatonta muistitietoa niin yksityisten henkilöiden kuin joukko-osastojenkin toiminnasta ja teoista sotiemme päivinä. Valitettavasti palkintojen lukumäärä on ollut rajoitettu, sillä nyt palkitsematta jääneiden kirjoitusten joukossa on hyvin paljon sellaisia, jotka olisivat palkinnon ansainneet. Lehtemme tulee kuitenkin niitäkin julkaisemaan palstoillaan tilaisuuden tullen. Tässä mielessä säilytetään kaikki palkitsemattomatkin kirjoitukset toimituksessa, ellei kirjoittaja nimenomaan pyydä palauttamista.

Parhaat kiitokset siis vielä kerran jokaiselle kirjoittajalle!

Palkinnot, jotka on lähetetty kirjoittajille, ja kaantuivat seuraavasti:

1. palk. 10.000:— "Kaksintaistelija",
Heimo Lampi, Kuopio.
"Avoin kirje luutnantti Feodoroville".
2. " 8.000:— "Johannes Kulkija",
Leni Hoffren, Kajaani.
"Jumalan hylkäämät".
3. " 6.000:— "Lavijärven poika",
Veikko Moilanen, Kuopio.
"Siiranmäki".
4. " 3.000:— "Jokkeri",
Matti Haussila, Helsinki.
"Kiilan kärjessä".
5. " 3.000:— "Pro Patria",
Heimo Lampi, Kuopio.
"Kohtalo".
6. " 3.000:— "Pekka Paju",
Pauli Kohonen, Helsinki.
"Kohtalon saatto".
7. " 3.000:— "Apumies", L. M. Kauppi, Vaasa.
"Kaukopartio iski vihollisen selustassa".
8. " 3.000:— "Vilu-Ville",
Joppe Karhunen, Tampere.
"Kronstadtinlahden hullunmylly".

9. " 3.000:— "Porokoura",
Antti Luotonen, Lahti.
"Yksi pieni tilanne suuressa sodassa".
10. " 3.000:— "Näätäoja",
Viljo Vikanti, Turku.
"Kev. Os. 4".
11. " 3.000:— "Aleksejeff",
Hemmi Alasaukko-oja, Pello.
"Vartioi tuota miestä!".
12. " 3.000:— "Jousimies",
Heikki Virtanen, Maunula.
"Sotamies Viljo Vättö".
13. " 3.000:— "Asson", Aulis Saviaho, Hyvinkää.
"Kuolemajärven kujanjuoksu".
14. " 3.000:— "Sissi", Toivo Korhonen, Kuhmo.
"Sissiretki, joka päättyi Helsingissä 1947".
15. " 3.000:— "Kirjanpitäjä",
Tauno Hannikainen, Kuluntalahti.
"Pataljoona loikkaa yli Tuoppajärven".

Seuraavat viisitoista kirjoittajaa saivat lehtemme ensi vuoden lahjakortin:

- Nimim. "38/ Joe", Kauko Tukiainen, Sivakkavaara.
"Kahdesti yli Rillinginsuon".
"76K/O 2", Kauko Tukiainen, Sivakkavaara.
"Maantietä ja tienviertä Petroskoista Loimolaan".
"Laila Virta", Lilli Vuorela, Ämmänsaari.
"Tie alkoi Kannakselta".
"Kelo 4", Veikko Jokela, Joensuu.
"Oulungalta Vuorikylän tielle".
"Potero", Erkki Kajan, Vaasa.
"Syksyllä 1943".
"Inari", Heikki Sajanto, Lieksa.
"Kolme Talvisodan päivää".
"Arho", Armas Honkanen, Liminka.
"Talvisotaa sisulla ja sydämellä".
"Mikkeli", Urpo Arhosuo.
"Desanttijahdissa Kainuun korvessa".
"Kelo 4", Veikko Jokela, Joensuu.
"Korpien koukkaajat".
"Tenho", Tenho Ojanen, Laikko.
"Yllättävä kohtaaminen".
"Malli 25", Allan Liuhala, Tampere.
"Varhainen vappuaamu 1944".
"Lotta", Terttu Roiha, Rovaniemi.
"Kentäsairaalan tuntumasta".
"Sissi", Toivo Korhonen, Kuhmo.
"Noin se käy, kun älyttömästi päälle tunkee".
"Yrjö Tikkanmäki",
Yrjö Tikkanen, Pielavesi.
"Kun ylivoima oli 40-kertainen".
"Sarvimiina", Arvo Seppinen, Helsinki.
"Miinanraivauskin vaati uhriinsa".

Tallettakaa yllämainittujen kirjoittajien tavoin muistitietonne sotakokemuksistanne! Lehtemme ottaa niitä mielellään vastaan.

KUHMON KIRKONKYLÄÄ kohti hyökkäsi Talvisodassa kokonainen venäläinen divisioona, 54.D. Se eteni Kuusijärven tietä ja pääsi joulukuun loppuun mennessä jo lähelle kirkonkylää, Rastille ja Jyrkänkoskelle saakka. Pohjoisempaan, keskimäärin 15 km etäisyydellä, samansuuntaisena olevaa Kiekinkosken tietä eteni vihollisen pataljoona, joka pääsi 13 km päähän kirkolta. Teitten välimaasto on, varsinkin lähempänä rajaa, melkein asumatonta erämaata.

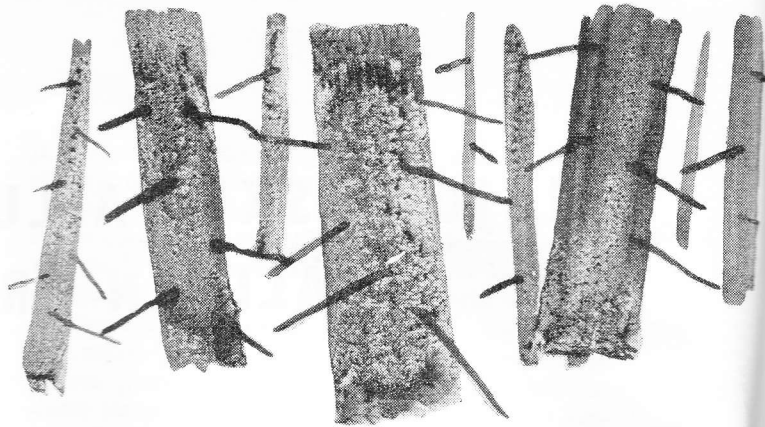
Kuhmoa puolusti alkuvaiheessa everstiluutnantti Fr. Ilomäen johdolla Er.P 14 sekä sille alistettu täydennyskomppania, jonka pääosat taistelivat Kuusijärven tien suunnalla. Kiekinkosken taholla toimivaa noin 1½ komppaniaa käsittävää osastoa johti rajavartioston luutnantti (myöh. kapteeni) Jussi Kekkonen. Tämän osaston rungon muodosti 2./Er.P 14 sekä osia em. täydennyskomppaniasta. Kuuluin täydennyskomppanian II joukkueeseen toimien sen varajohtajana ja myöhemmin johtajana. Joukkue suoritti alkuvaiheessa viivytystaistelua Kiekinkosken tiellä rajalta alkaen. Se osallistui taisteluihin, joissa Os.Kekkonen löi vihollisen pataljoonan ja ajoi sen jätteet Kiekinkoskelta rajan taakse, sekä suoritti useita mielenkiintoisia erikoistehtäviä. Se-
lostan tässä erään sellaisen.

Kapteeni Kekkonen kutsui minut 11.1.40 aamulla komentotelttaansa Polvelan maastoon ja antoi minulle tehtäväksi sopivasta tukipaikasta käsin partioida Kuusijärven kautta kulkevalle vihollisen huoltotielle. Oli varauduttava useiden päivien retkelle.

Ohjeet saatuani suoritimme valmistelut matkaa varten. Yhteiset tarvikkeet kuten patruunat, muonat jne. lastattiin ahkioihin. Joukkueeni vahvuus oli noin 30 miestä. He olivat melkein kaikki kuhmolaisia, useat kotoisin aivan lähiseudulta. Itse tunsin myöskin toimintamaaston melko hyvin. Ensimmäin hiihdimme Mäntyvaaraan, johon oli vedetty puhelinjohto. Illalla saavuimme 5 km etelämpänä olevaan Kusionvaaran evakuoituun taloon. Panimme pirtin lämpiämään, keittelimme ruokaa ja kahvia sekä lepäilimme. Vihollisia ei ollut talossa käynyt, koska mitään jälkiä ei näkynyt.

Keskiviöllä 11/12.1. lähdimme liikkeelle suuntana Löytövaara ja tavoitteena vihollisen hallussa oleva Kuusijärven tie, jonne oli erämaataivalta noin 10 km kartalta mitattuna. Ahkiot ja muutamia miehiä jätin taloon. Mukaan otimme vuorokauden muonan, pari laatikkomiinaa, käsikranaatteja ja jonkinlaisen kasapanoksen, jonka olimme saaneet pioneereilta.

Hiihtokeli oli muuten hyvä, mutta lumi oli liiaksi upottavaa, kun ei ollut suojannut koko talvena, ja lunta oli aika paljon. Heikot puut olivat taipuneet kauniiksi porteiksi, ja suurten kuusten lumiset rungot vaikuttivat pimeässä juhlaylta holvipilareilta. Onneksi oli pakkana lievä. Kaikilla miehillä oli kova yskä, jonka hillitseminen tuotti itsekullekin hankaluutta. Tupakan polton kielsin muulloin paitsi tauon aikana, jolloin lumeen tehtiin kuoppia, ja niissä vedettiin henkoset.

LAURI HANNIKAINEN

Kahinaa

Kolmenkymmenen miehen vahvuinen Kuhmon miehistä koottu partio sai Talvisodan aikana tammikuussa 1940 tehtäväkseen suorittaa tiedustelu- ja tuhoamismatkan vihollisen huoltotielle. Tapahtumista rikkaan retkensä aikana he joutuivat muun ohella tuhoamaan kaksi vihollisen lentokonetta.

Kello 5 olimme tiellä Löytövaaran taloraunion länsipuolella. Järjestin miehet aseisiin noin 60 m tiestä olevalle kumpareelle. Laatikkomiina saatiin kaivaa raiteeseen kaikessa rauhassa. Ja sitten pimeässä odottamaan.

Muutaman minuutin kuluttua kuului moottorin hyrinää idästä päin ja useiden autojen valoja näkyi Löytövaaran mäeltä.

Autoilla oli kova vauhti. Ensimmäinen kulki noin 100 m edellä ja ajoi miinaan. Voimakas räjähdys ja leimahdus, jonka valossa näimme auton etuosan kohoavan ilmaan ja putoavan romahtaen alas. Se vaikutti henkilöautolta. Samalla avasimme kaikilla aseilla tulen autoa kohti. Sillä välin oli seuraavakin auto jo tullut lähelle. Siirsimme tulen sen valo-
loja kohti, jotka sammuiivat, ja sitten seuraavaan autoon.

Vihollisen ääniä kuului. Hetken kuluttua alkoi luoteja vinkua ympärillämme. Yhä uusia valo-
kyi etäämpänä. Tarkoitukseni oli tutkia räjäytetty auto tarkemmin, mutta koska kolonna olikin näin vahva ja vihollinen pystyi nopeasti vastarintaan, en uskaltanut vaarantaa miehiäni hyökkäämällä vahvassa lumessa tielle.

Kutsuin sivustavartioiden pois ja vetäännyimme taaemmaksi paikkaan, jonne olin jättänyt parivarti-
tion selustaamme varmistamaan. Täältä vielä ammuimme pari yhteislaukausta vihollisen ääniä kohti ja häivyimme sitten rauhallisesti suojaista tulolatua pitkin pois päin. Vihollisen laukauksia kuului vielä kauan jälkeenkin päin. Eräässä sopivassa paikassa järjestin väijytyksen, jossa odottelimme jonkun aikaa, mutta kun takaa-ajajia ei kuulunut, jatkoimme matkaa.

löytö, tuumi taistelulähetä Otto Sorri, ja löytöhän se olikin, ihmeellinen sattuma laajassa erämaassa.

Kärkipartio lähti seuraamaan koneelta lähteviä jalanjälkiä. Näytti, etteivät ne olleet ainakaan tämän aamuisia. Pian tuli ilmoitus, että noin 500 m päässä on toinen samanlainen lentokone, näöltään ehjänä. Senkin luota lähti jalanjälkiä kaakkoon itärajaa kohti. Järjestin partion ajamaan takaa näiden jälkien tekijöitä. Halukkaita tuntui olevan koko joukkue, mutta määräsin tehtävään kärkiryhmän, joka jo oli asiaan tutustunut. Annoin kuitenkin kaikille halukkaille luvan lähteä katsomaan konetta ja pyrynä hiihtivät miehet uudelle koneelle. Ei siinä painanut yön valvominen. Vain muutamia miehiä jäi minun luokseni.

korvessa

Tulimme suolle, jossa siellä täällä kasvoi pieniä mäntyjä. Hiihtelin silloin toisen ryhmän kärjessä, kun edestä tuli ilmoitus, että ladun vasemmalla puolella on maassa lentokone. Hiihdin eteen ja hämärässä näkyi tosiaankin noin 30 m ladusta lentokone, nokka meihin päin. Kärkimiehet olivat sen huomanneet ja puuhailivat sen ympärillä. Joku sanoi jo yöllä havainneensa jonkun tummahkon möhkäleen, kun sivuutimme tämän paikan, mutta oli luullut sitä heinäsuovaksi tai matalaksi puuryhmäksi.

Siinä se oli edessämme, punainen tähti kyljessä, Neuvostoliiton kaksipaikkainen ja kaksitasoinen lentokone, sukset alla, propellin toinen pää rikkoutuneena. Totesimme, että se oli laskeutuessaan katkaissut männynkäärän ja samalla rikkonut propellinsa. Kone oli R 5-mallia. — Tämöpä vasta

Yritin polttopullolla sytyttää koneen palamaan, mutta se ei ollutkaan niin tulen arka. Istuimet ja toinen laita vain vähän kärventyivät. Otin varsikasikranaatin vyöstäni, jonka aioin nakata ohjaamoon, mutta — mieleeni välähti uusi ajatus, jota ryhdyin heti toteuttamaan. Jossain on komentajallemme, kenraali Tuompolla ehkä käytettävissään lentokoneita ja lentäjiä. Me suojaamme maaston: Lentokoneet voivat laskeutua tähän tai johonkin lähettyville ja tuoda pari ohjaajaa ja mekaniikkaa sekä propellin ja niin nämä koneet voitaneen lennättää täältä pois Suomen armeijan käyttöön.

Niin jätin tuhoamisajatuksen mielestäni, otin karttalaakustani ilmoituslehtiön, istuin suksilleni ja kirjoitin kapteeni Kekkoselle ilmoituksen, jossa mainitsin auton tuhoamisen ja lentokoneiden löytämisen. Samalla esitin siinä em. suunnitelmani. Taistelulähetä Sorri lähti kiireisesti viemään ilmoitusta Mäntyvaaraan, josta edelleen puhelimitse perille.

Kuin aaveet yössä painuivat poikamme tavoitettaan kohti

Määräsin alikersantti J. Haverisen pk.ryhmineen varmistamaan lentokoneen ja lähettämään tähytäjät paluulatumme varteen. Puolustusasemat valmistettiin suon Kusionvaaran puoleiseen reunaan. Siinä oli lähellä tiheikössä pieni tukkimiesten kämpä, jota jo aikaisemmin olimme käyttäneet retkillämme. Tämä otettiin nytkin käyttöön. Muis- taakseni lääkintämies jäi myös tähän.

Erään varovaisuuden olin unohtanut, jonka lainlyönti oli käydä kohtalokkaaksi. En ollut laittanut lentokoneita hävitysvalmiiksi yllätyksen varalta. Tästä sainkin everstiluutnantti Ilomäeltä myöhemmin henkilökohtaiset, neuvovat nuhteet.

Katsoin kaiken olevan kunnossa. En uskonut toissani, että vihollinen seuraisi meitä, sillä se ei ollut seurannut ennenkään, vaikka olimme käyneet eri kohdissa räjäyttämässä autoja ja rikkomassa puhelin-yhteyksiä ym.

Lähdin muutamien miesten kanssa hiihtämään Kusionvaaran suuntaan lähettiäni vastaan, sillä laskelmiäni mukaan hänen pitäisi pian saapua. Matkaahan oli Mäntyvaaraan ainoastaan noin 8 km.

Hiihdimme lähimpään taloon saakka, jonne oli ehkä 3 km ja pian lähettikin työntyi hikisenä sisälle ja toi käskyn, että koneet on heti tuhottava, lentäjiä ei tule.

Mutta lentäjät tulivat kuitenkin, tai paremminkin tuotiin. Huomasimme pirtin ikkunasta, että tuttu mies hiihti pihaan ja jäljessä käveli kolme oudoissa

pukimissa olevaa miestä ja taas omia miehiä niiden perässä hiihtäen. Nämä kolme olivat venäläisiä lentäjiä, lentopuvut yllään, kaikki luutnantteja. Partio oli tavoittanut miehet muutamia kilometrejä hiihdettyään erään mäen rinteessä Laamasenvaaran suunnalla. Pakolaiset olivat avuttomia paksussa lumessa ja antautuivat helposti. Neljäs mies oli päässyt niin kauas, ettei sitä tavattu. — Muistan kuinka ensimmäinen tervehti iloisesti saksaksi sisään astuessaan.

Toiset olivat totisia, ikään kuin peloissaan. Partio luovutti sotasaaliina 3 tähtipistoolia ja jonkun kompassin. Vangeille annettiin ruokaa ja kahvia. He olivat väsyneitä. Paksussa lumessa tarpominen ilman evästä ja yön valvominen oli tehnyt tehtävänsä. Puhkakuppi tärisi tumman, teräväpiirteisen lentäjän kädessä. Saksaa puhuva, joka myös puhui venäjää, oli vaalea iloinen veitikka.

Sotamies Sorri lähti parin miehen kanssa viemään lentäjiä komentopaikalle. Vangeille tarjottiin suksia, mutta he eivät osanneet niitä käyttää, vaan kävelivät mieluummin puolikovaa latua pitkin.

Tämän jälkeen lähdin muutamien miesten kanssa tuhoamaan koneita. Kun olimme hiihtäneet ehkä kilometrin, kuului edestämme laukauksia. — Nyt on piru merrassa, välähti mielessäni.

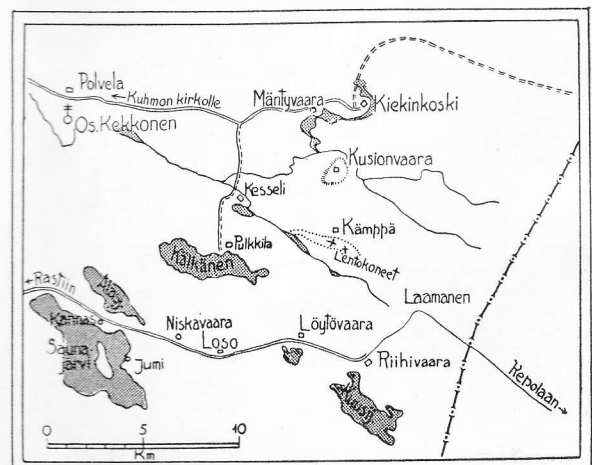
Kiihdytimme vauhtia. Laukaukset tihenivät. Kuului useampien pikakiväärienkin sarjoja. Sitten kaikki hiljeni. Tapasin ladulla pari Haverisen miestä, joilta kuulin, että vihollisosasto oli ilmestynyt lentokoneen takana olevan metsän reunaan ja avannut tulen. Vartio oli vetäytynyt aikaisemmin tehtyihin aseisiin. Venäläisiä oli ollut paljon ja ne etenivät tulensa suojassa lentokoneelle ja lähestyivät oikealla olevaa lumista pensaikkoa hyväksi käyttäen asemiamme, osan pyrkiessä suoraan suon yli. Haverisen oli pakko jättää asemat ja siirtyä taemmaksi pienen puron törmälle aseisiin, josta hänet tapasin.

Ilta hämärti. Odottelimme. Ei kuulunut ääntäkään. Luulimme, että vihollinen on poistunut! Ketjuunnuimme. Vahvuutemme oli noin 20 miestä. Etenimme varovasti jonkun matkaa suon reunaan seuraten lähemmäs kämppää. Äärimmäisenä oikealla olevien kiväärimiesten päästyä kämpän nurkalle, huomasivat he pihassa vihollisen vartiomiehen ja ampuivat sen. Silloin työntyi kämpästä ulos miehiä oven täydeltä, jolloin useat viholliset tuupertuivat siihen. Muu osa osastostani ei voinut pimeässä ja tiheässä ryteikössä yhtyä tulitukseen. Vihollinen oli hälytetty, mutta sen tästä saama hyöty jäi laihaksi.

Vetäännymme puron yli noin kilometrin päähän

Matkansa päähän ehtinyt viholliskone

Taisteluvälineiden ylläpito vaatii myöskin välineiden huoltamista

Kusionvaarasta aukealle kumpareelle. Valmistimme lumeen asemia ladun kahta puolta ja odottelimme pari tuntia asemissamme. Tässä vaiheessa — muistaakseni — lähetin ilmoituksen kapteeni Kekkoselle, että vihollinen on liian ylivoimainen ja pyysin apua, jotta koneet saataisiin tuhottua.

Vihollista ei kuulunut. Äkkiä leimahti taivaalle tulen loimu. Kämpä paloi. Arvattavasti vihollisen tehtäväksi oli annettu hävittää tuholaisten pesäpaikka, sillä muutoinhan he usein säästivät rakennuksia majapaikoikseen.

Jätin yön ajaksi kumpareelle 5-miehisen varmistuksen pk:n kanssa. Me toiset kuorsasimme Kusionvaaran pirtissä. Vain pihavartio valvoi. Päivä oli ollutkin pitkä ja vaiherikas.

Aamuyöllä 13.1. saapui kapteeni Kekkoselta avuksemme lähettämä Joukkue Kemppe. Pirtti oli jo puolillaan lattialla ja penkeillä torkkuvia miehiä, kun pitkä lumipukuinen joukkueenjohtaja astui sisään ja hänen perässään miestä kuin meren mutaa, kokonaista kolmisenkymmentä miestä. Väsyneitten miesten ilmet viikistivät hymyn tapaiseen, kun miehiä työnty yhä vaan lisää. Lähettäessäni avunpyynnön en uskonut, että meille sitä riittäisi, koska muualla tarvitaan apua ehkä vielä enemmän.

Kemppi kertoili tupakkaa poltellen ja kiikkutuolissa istuen äsken käydyistä Lutjan taisteluista. Kahvit keitettiin ja valvoessa kului aika klo 5:een, jonka olimme sopineet lähtöajaksi.

Otimme kohteeksi viimeksi löytyneen lentokoneen. Kiersimme vasemmalta suojaisia seutuja ryhmäjonossa, Kemppi vasemmalla. Hämärän valjettua noin klo 8 maissa, olimme perillä metsäisessä rämeniemekkeessä. Näin lentokoneen edessäni 100 m päässä keskellä aukeata suota. Järjestin osaston suppealle alalle aseisiin, niin että saatoin sitä paremmin hallita. Kaksi pikakivääriä asetin aivan viereeni. Käskin 4-miehisen partion kiertää vasemmalta suonipukan ympäri ja räjäyttää kone.

Odotimme noin 10 minuuttia. Näin lumipukuisen miehen hiihtävän lentokoneelle, perässä tuli toinen ja kolmas. Odotimme milloin kasapanos räjähtää. Mutta ei. Vasemmalta tuli ketjua pitkin ilmoitus: "Vihollisia lentokoneella, saako ampua?" Lähetin vastauksen: "Ei saa ampua, oma partio lähetetty koneelle." Pian työnty lisää miehiä lentokoneelle.

Silloin "hiillyin". Nousin seisomaan mättääni takaa ja huusin: "Hei miehet! Räjäyttäkää pian se

kone ja tulkaa pois. Ei saa leikitellä." Huutoani ei kuultu.

Olin epäillyt, että partioon (olikohan se kers. Aronen) oli taas liittynyt asianharrastajia, niinkuin usein tapahtui.

Yksi lumipukuisista miehistä kiipesi koneeseen ja toinen käänsi potkuria. Lisäksi huomasi, että eräällä miehellä oli venäläinen pikakivääri kiekkoineen selässä, ja jo työnty esille eräs, jolla ei ollut lumipukua. Nyt minulla vasta "sytytti".

Olin joutunut rauhanaikana monesti harjoittamaan tulen avausta, mutta en tiedä oliko se koskaan niin yhtäaikaisen räjähtävä kuin nyt. Ennen tulen avausta annoin vielä pk-ampujalle ohjeet suunnata ensi suihkut miehiin koneen ympärillä ja vasta sitten siirtää tuli koneen nokkaosaan ja peräsimeen.

Tulen avaus tuli viholliselle yllätyksenä. Lentokoneen ympärillä olevat toistakymmentä miestä kaatuivat heti alkuun ja koneessa oleva hävisi näkyvistä. Kun oma ammuttamme rätinä oli kestänyt hetkisen, alkoi vastakkaisesta metsänreunasta, lentokoneen takaa, tulla äkikäisesti viuhahtavia kiväärien luoteja. Jatkoimme ammuttaa noin neljännestunnin ajan, jolloin käskin "pysähdys". Sen tapahduttua aloitimme irroittautumisen ja vetäydyimme tuloladuillemme. Vihollisen ammunta jatkui vielä kauan irroittautumisemme jälkeenkin.

Katsoimme, että vihollisen kone on lentokyvyytön, sillä sellaisen tuliryöpyn se oli saanut ja hiihtelimme tukikohtaamme Kusiovaaraan.

Saman päivän iltahämärässä lähetin kuitenkin vielä vapaaehtoisien partion, johon kuuluivat alikersantti Matti Määttä, korpraali Eemil Kähkönen sekä sotamiehet Esko Määttä, Onni Kilpeläinen ja Ilmari Piirainen, tiedustelemaan, ja, jos mahdollista, räjäyttämäänkin sen koneen, jota emme olleet ampumalla tuhonneet.

Myöhemmin illalla ollessani ulkona, kuului etäältä lentokoneiden suunnalta räjähdys ja muutamia laukauksia. Hetken kuluttua näkyi jo tulen kajastuskin. Tapaus piti meitä jännityksessä siihen asti, kunnes em. partio palasi ja kertoi seikkailunsa.

Partio oli tehnyt laajan kierroksen lännestä käsin. Viimeiset parisataa metriä se oli kulkenut aavaa suota jalan kahlaten. Noin 100 m päähän jäivät toiset varmistamaan, kahden hiippiessä edelleen askel askeleelta tämän vaikeimman matkan. Venäläisen vartiomiehen askeleet kuuluivat lentokoneen takaa "tossupolulta". Viimeiset kymmenen metriä oli kasapanoksen kantaja hiipinyt yksin. Päästyään lentokoneen viereen, oli hän pudottanut viritetyn kasapanoksen koneen laidan yli ohjaajan koppiin. Muutamia metrejä takaisin päin juostuaan ja suojauduttuaan pehmeään lumeen, oli panos räjähtänyt, jonka jälkeen molemmat miehet olivat harpponeet minkä jaloista lähti toisten luokse. Kone oli räjäytetty vihollisen vartiomiesten nokan edessä.

Jälkeenpäin sain kuulla että toinenkin kone oli seuraajani toimesta räjäytetty samaa menetelmää käyttäen muutamaa päivää myöhemmin.

YKSI VUOROKAUSI

Yhden vuorokauden tunteihin mahtuu monesti värikäs tapahtumien sarja. Näin oli ennen kaikkea juuri sotiemmekin päivinä, jolloin yllättävät tapaukset seurasivat toisiaan usein katkeamattomana sarjana. Kertoja kuvaa tässä erästä sellaista vuorokautta Jatkosodan ensimmäisinä viikkoina.

NUKUN taistelussa väsyneen miehen unta teltan tuoksuilla havuilla. Eilinen (12.7.41) taistelu painaa jäsenissäni, mutta uni silti on vain unen ja valvetilan rajamailla, aistit toimivat jos ruumis lepääkin. Nukun tällaista koiranunta, kun kuulen esimieheni, URR:n komentajan, eversti H. O. von Essenin äänen mainitsevan nimeäni.

— Herra eversti, vastaan aivan kuin en olisi nukunutkaan, ja kymmenessä sekunnissa olen pystyssä ja kuulemassa käskyä:

— Toiminta alkaa!

Otin pieluksena olevan karttalaukkuni, ja vyövarustusta kiinnittäessäni heräävätkin myös jo kornetti Esko Jussila ja kornetti Yrjö Tshernich sekä pioneeriluutnanttimme.

Olen pian teltasta ulkona Eskon seuraamana. Var-

haisen aamun viileys virkistää kasvojani, kello on neljän maissa. Sotakesän 1941 heinäkuun aurinko jo kulta telttaa suojaavien puitten latvuksia, jotka huojah-televat telttamme päällä hiljaisessa aamutuulesa. Kukkulan takaa kuulen taistelun ääniä. Vihollisen tykistö on toiminnassa, ja meidän aina valppaat patterimme vastaavat. Konetuliaseitten äkäinen rätinä osoittaa leikin olevan jälleen täyttä totta.

Kolmatta päivää jatkuva taistelu ei ota tauotakseen. Aamu kuluu, taistelun tuoksina vain kiihtyy. Vartiointi kenttäpuhelin soi hermostuttavana. Kuudes aistini aavistaa vakavaa, sillä nyt on tuli kukkulan molemmin puolin kiivaampi kuin koskaan. Ja jälleen:

— Prrr, prrr, parahtaa kenttäpuhelin.

— Täällä "Riihi", vastaan.

— Täällä Lindeman. Vihollinen hyökkää kimp-puumme vahvoim voimin ja tykistön tukemana. Omat konekiväärimme avasivat tulen vasta laskettuaan vihollisen aivan lähelle. Asemiemme edessä runsaasti kaatuneita, mutta ainakin 50 vihollista pääsi läpi linjoistamme. Asemamme pitää, mutta tehkää vaarattomaksi nuo läpipäasheet!

— Hyvä on, sen teemme, vastaan rauhoittaen eska-droonan päällikköä.

Läpipäasheet tehtiin vaarattomiksi. Taistelupartiomme pysähtyi ne eräälle lampien kannakselle, ja tuli-taistelun jälkeen ne vetäytyivät rajan taakse.

Vihollisen tuli kuulostaa jo harvonevan, vain sen tykistö pehmittää Lindemania. Sen ensi yritys epäön-nistuu, mutta aavisteleme uusia olevan tulossa.

Pian tuli kiihtyykin jälleen. Kuulen käsituliaseitten ammuntaa läheltä mäen takaa. Konepistoolien rävähtelyt ovat kuin vihaisten koirien urahduksia. Konekiväärien tasainen papatus ilmoittaa vielä asemiemme pitävän, mutta äänet ovat jo vaarallisen lähellä. Arvelemme läpimurron tapahtuneen.

Eversti antaa käskyn purkaa telttamme. Vihollisten ammunta yhä lähenee, luodit viheltävät jo yläpuolel-lamme puissa. Olemme kuollessa kulmassa, mutta vihollisen ammuksent hakeutuvat yhä lähemmäksi meitä.

Telttamme on jo kärryssä tavaroinemme ja lähetti-ryhmän saattamana menossa taaksepäin kivikossa keik-kuen. Vain puhelin puun kupeessa ja alushavut teltan

Puhelin, etulinjan komentoportaiden entinen ystävä, mutta ainainen kiusankappale, on nyt jo museotavaraa.

Ei teltat, vaan poterot ovat niitä, jotka miehistöä vihollistulelta suojaavat

paikalla ovat osoittamassa komentopaikkaa, missä lojuu nenä taivasta kohden pari rauhalliselta näyttävää, mutta sisäisen levottomuuden tunteen ahdistamaa upseeria.

Puhelin rätisee lakkaamatta. Saamme ilmoituksen, että oikealla ratsumestari Lindeman vetäytyy vihollisen painostamana rajalinjalle ja että vasemmalla sissien yksi komppania on lyöty aivan hajalle.

Puhelimen ääreen, jossa eversti jännittyneenä odottaa tietoja, tulee hikinen ja hengästynyt sissi, kivääristöään lujasti kiinni pitäen kuin kalleimmasta aarteestaan. Tekee asennon yrittäen seistä suorana, mutta horjastelee väsymyksestä.

Seison aivan sotilaan vieressä ja katson sivusta asenossa seisovaa nuorukaista. En ennen ollut nähnyt, että silmistä voi tippumalla tippua kyneleitä, ehkä siinä on osa hikeäkin, joka helmeilee sotilaan otsasta ja hiusten rajasta, mutta näen, miten karpalo karpalon jälkeen nousee luomen alta vierähtäen jo hiestä läpimärälle puserolle. Näen miehestä, että hän on ollut kovassa taistelussa. Hän selittää, että komppania oli vetäytynyt viivytäten järjestyksessä, mutta sitten oli vihollinen iskenyt aivan yllättäen komppanian sivuun ja lyönyt sen hajalle. Vihollisen äkkiylläkkö oli ehkä enimmin vaikuttanut mieheen. Samoin ehkä se, että ehjä komppania oli lyöty niin pirstoiksi, oli ollut jotain kauheata ensi kertaa tulossa olevan miehen mielestä. Eversti lohduttaa ymmärtävin sanoin miestä ja sanoo:

— Menkää rauhallisesti tuohon tien varteen istumaan ja lepäämään, siihen tulevat toisetkin toverinne ja pääsette takaisin omaan komppaniaanne!

Mieleni tekee liikuttuneeksi tuo nuori soturi, jonka syvä sisäinen tuska oli niin aito. Hänen voimansa olivat melkein loppuun käytetyt. Hän tuli sieltä, missä kuolema oli niin lähellä riehunut. Sieltä hän tuli omia hakien ja huomattessaan korkean upseerin, hän kuvasi tilannetta sellaisena, kuin hän sen lähimmässä ympäristössään oli nähnyt. Hän suri, että vuorenluja veljesjoukko oli hajalla ja hän yksin poissa toisten joukosta, joiden kanssa hän oli tottunut elämään ja yhteisvoimin toimimaan.

Ei ole aikaa tarkata pitemmälle taistelusta tullutta sotilasta, sillä kaiken huomion vetää puoleensa ankara pauke, sen suunnan vaihtelu, missä kohdin se milloinkin on kovimmillaan. Tilanne on vakava. Taistelu ei ota tauotakseen. Komentoportaatamme on varuillaan. Lähettimme rientävät juoksujalkaa edestakaisin. Samoin kiiruhtavat viestimiehemme tapseineen, sillä aina jostakin on linja poikki, ja sairaankuljettajat raahaavat hikisinä haavoittuneita tovereitaan. Täällä tehdään miesten työtä, kukin tuntee työnsä ja tietää velvollisuutensa.

Näen lähetin saapuvan juosten edestä päin. Mutta ei. Sehän onkin upseeri. Tunnen tulijan, hän on Sissipataljoonan adjutantti, luutnantti, jo keski-ään saavuttanut mies, aina rauhallinen ja vakava. Nyt hän juoksee, nyt on hätä, näen.

Aivan läpimärkinä hiestä ja punaisena kasvoiltaan luutnantti pysähtyy everstimme edessä ja huohottaen vetää hiestä märän viestilapun puseronsa rintataskusta ja ojentaa sen hänelle.

Eversti ottaa tiedonannon ja yhdessä luutnantin kanssa he oikaisevat havuille tarkastamaan viestilappua, joka on Sissipataljoona 1:n komentajalta, eversti Karilta ja kuuluu:

— Lehmivaarasta Lindeman ilmoittaa, että vihollinen hyökkää uusin voimin. Niillä on kypärät. Eskadroona on Iso-Kuittilammen eteläpäässä ja vetäytyy käskystäni ylivoimaisen vihollisen pakottamana Mökki-aukio-linjalle. Sissit vetäytyvät Vellivaarasta linjalle Papinlampi—Komentopaikka. ”Rovasti.”

Saan tämän märän ja ruskettuneen paperin haltuuni ja totean sissien komentajan peitenimen ”Rovasti.” Luen viestin, tarkistan sen seuraten karttaa. Vierelläni odottaa sissien adjutantti komentajamme käskyä.

Katselen tuota rauhallista luutnanttia. Hänen ilmeensä on vakava, vakavampi kuin koskaan. Sympatiani nousee miestä kohtaan, jonka suomalainen rauhallisuus on esikuvallista. Ajatella, kuinka hyvä voi olla suomalainen mies ja kuinka mielelläni tahdon puristaa tuon miehen kättä vielä siviiliin päästyäni. Aina hän on yhtä luotettava, puhelimestakin, kun olen saanut kuulla hänen tiedonantojaan tehtävieni yhteydessä. Tunnen aina tuon miellyttävän bassoäänänen sodan kiivaimmassakin tuoksinassa ja pauhussa.

Ennen lähtöään luutnantti ilmoittaa vielä, että heidän lohkollaan on saatu vanki ja sitä ollaan parhailaan tänne tuomassa. Niinpä hetken päästä ilmestyikin metsiköstä kolmikko, joista yksi on todella vihollinen.

Vanki on pelokas ja pälyilevä. Ensi kerran tässä sodassa näen vihollisen taltutettuna, eikä aina tappavana aaveena. Kuvitelmani on toisenlainen. Tunnen kuin olisimme taistelleet aaveita vastaan emmekä ihmisiä,

Komentopaikka korven pimenossa

mutta nyt huomaan, että hekin ovat vain ihmisiä. Tämäkin on nuori, vain 20-vuotias, kertoi syntyneensä v. 1921, joskaan kuukautta ja päivää ei sano tietävänsä. Huolimatta nuoresta iästään näyttää mies vanhalta, oli rasittunut ja laiha. Yllään hänellä on mantteli, päässään kypärä, jota koristaa punainen tähti, nauha-kengät ovat käärityt mustilla säärystimillä ja kasvot ovat ihmeteltävän mustat. Vanki puhuu kaiken avoimesti. Saatuaani häneltä tarpeelliset tiedot joukoista ja muista taistelumme vaikuttavista seikoista, kertoo vanki hänet otetun viime marraskuussa kahden vuoden sotapalvelukseen ja on nyt viimeksi ollut Suojärvellä, josta heitä on noin 200 tuotu autoilla Vellivaraan.

Katselen ihmistä, äskeistä vihollistani, mutta silti vihaa tuntematta. Kyselen nuorukaiselta yhtä ja toista ja kysyessäni häneltä uskonnosta on vastaus:

— Ei meillä ole sellaista.

— No, kuinkas on teidät sitten kastettu, kysyin häneltä. Tällöin vanki hetken ajateltuaan sanoi:

— En minä tiedä.

Kun vanki oli tarkastettava, pyysin hänet tyhjentämään pussinsa eteensä maahan. Nöyränä alkoi mies kaivaa pussiaan ja näimme hänen edessään kasan kiväärin patruunoita, neljä käsikranaattia ja muuta taistelukamaa noin 15 kiloa, mutta henkilökohtaista tavaraa hän ei sanonut omistavansa.

Jokainen päivä saa iltansa, niin tämäkin. Vähitellen tuli laantui. Vihollisen tarkoitus on ollut vapauttaa motissa oleva Vellivaara ja siinä se on onnistunut. Meidän on pakko vetäytyä lähtölinjallemme, sillä kolmen vuorokauden taistelu on kovasti väsyttänyt miehiämme. Päivä on mennyt iltaan, ja vihollinen on pysähtynyt.

Everstimme kutsuu telta-ajoneuvomme takaisin ja niin jää tekemättä pahin — perääntyminen. Telttamme seisoo jälleen entisessä paikassa, mihin sen olemme tuoneetkin, Niemisjärven eteläpäässä, kauniissa metsäisen mäen rintessä.

Alkaa pieni lepo, jota voisin sanoa myös uusien tehtävien suunnitteluksi. Saan aikaa Eskon kanssa pistäytyä pesulla lähellä olevassa järvessä. Olemme rauhallisia ja kertailemme mielissämme päiväistä taistelua. Kesäpäivä oli ollut aurinkoinen ja kaunis, mutta vasta nyt huomaavat silmämme päivän todellisen kauneuden, kun ammuksiset eivät enää ujeltaneet ilmassa ja vain harva kiväärin laukaus rikkoo illan rauhaa. Niemisjärven peilikirkas pinta houkuttelee meitä sy-leilynsä ja laskevan auringon punertava valo luo lämpöä maisemaan.

Löydämme sopivan kohdan rannalla ja ryhdymme pesytymispuuhiin. Riisuuduttuamme vasta huomaamme, että siinä kohtaa on verta. Jätteistä päättäen sairaukankantajat ovat tässä pesseet haavoittunutta tai ehkä jo kuollutta toveriaan.

Ajatukseni liikkuvat tuossa näkemässäni. Tässä kiviellä joku tunti sitten on ehkä läheinenkin toverini saanut vettä huulilleen kenties viimeisen kerran. Tuossa on jäte hurmetta, jonka kesän aurinko on kuivannut kiveen kiinni ja järven vesi on saanut osansa. Nyt minä uin ja pesen päivän hikeä ja pölyä terveestä ruumiistani tietämättä lainkaan, milloin on minun vuoroni antaa maalle mikä maalle kuuluu.

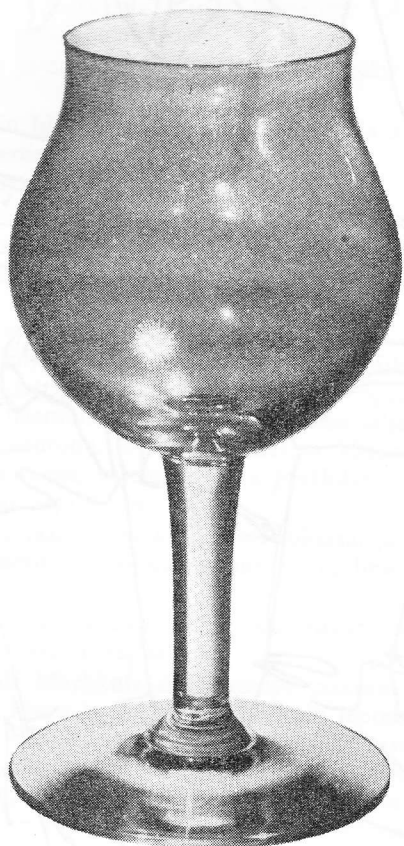
Virkistyneenä ja hyvänolon tunne ruumiissa, mutta ahdistava tunne sydämessä palaamme teltallemme. Sopien vielä alkavan yön puhelinpäivystyksestä, paneudumme havuille ajattelemaan, mitä uusi päivä on tuova tullessaan.

Leirialueemme nukkuu lyhyttä kesäyötään luottaen varmistusmiehiinsä, joiden äänettömät hahmot liikkumattomina seisovat mikä männyn rungon suojassa tähyistäen, mikä ampumakuopassaan kivääri aina valmiina torjumaan yön hämärästä ja metsän pimennoista mahdollisesti vaanivaa vihollista. Ei yön hiljaisuus, ei metsän villiys eikä luonnon salaperäisyys heitä järkytä. He ovat osa tuosta luonnosta, osa metsästä ja siitä maasta, jolla he seisovat ja jota he vartioivat.

Ja leiri nukkuu odottaen uutta päivää.

lahjoja

JOISTA ON PYSYVÄÄ ILOA

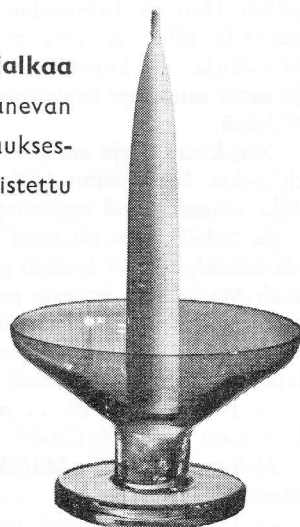
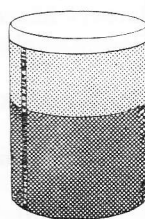

6 helmiäishohteista, kauniisti muotoiltua **likööri(aromi)lasia**, kuusi hienoa sinistä ja sinipunervaa väri-vivahdetta. Timo Sarpanevan suunnittelema aistikas lahjapakkaus.

2 tyylikästä lasista **kynttilänjalkaa** hienostuneessa, Timo Sarpanevan suunnittelemassa lahjapakkauksessa. Kynttilänjalat on valmistettu värillisestä lasista.

Saatavissa tavarataloista, rauta- ja taloustarvikekaupoista.

Sokerikko ja kermakko sinipunertavana, vihreänä tai rubiinipunaishena. Timo Sarpanevan suunnittelema hienossa pakkauksessa.

KARHULA-IITTALA

Kranaatti toisensa jälkeen kiisi heidän ylitseen, kohisten kuin pikajuna. Mutta konduktöörinä oli vanha Viikatemies, ja pääteasemalla rämähтели Kuoleman portti...

— TAITAA POJAT saaha karnaatteja, kaarnanruskea rajajääkäri myhähti polkua harppoessaan. Hän silmäili metsään majoittuneen reservikomppanian miehiä, jotka maantien tomussa vielä silmäripsiään myöten hörppivät teetään.

— Jaa että jatkokurssi alkaa, sotamies Raunio tokaisi. Malmin kansakoululla tämä souvi nääs aloitettiin.

— Hitto ties, moneenko kouluun poiketaan, ennenkuin jälleen ollaan mamman luona, korpraali Markkula tuumi. Talvisodan reisullaan piti Vallilan porukka kortteeria Aleksis Kiven kansakoulussa, Hämeenlinnan lyseossa, Ruokolahden ja Juvan kansakouluissa ja —

— Ja Kirvun kansanopistossa, sotamies Raunio jatkoi. Hän oli Talvisodan Taipaleella ja Keskikannaksella ollut samassa poppoossa kuin korpraali Markkula, — kornetti Korpimaan komppaniassa. Ja sama mies, nyt luutnantti, heillä oli taaskin päälikkönä.

No, kranaatteja tuossa välleen saatiinkin tervehdykseksi. Sen verran hälinää reserviläisten rajalletulo aiheutti, että sen naapurin hiirenkorva erotti.

Ja mikäli mies oli outo sotahommissa, saattoivat räiskähtelyt häntä hiukan pillastuttaa. Niinpä korpraali Markkulan istuessa piippu hampaissa seinättömän pikkukamarin riu'ulla ilmestyi hänen eteensä vanhemmanpuoleinen reserviläinen, joka kivääri laukaisuvälmiinä hönkäisi:

— Herra kersantti... jaa, korpraalikos... Mil-lainen on tilanne?

Mihin korpraali Markkula ei osannut muuta vastata kuin:

— Tilanne on synkkä, mutta ei toivoton!

Lähempiin tappeluksiin ei kummaltakaan puolen vielä ollut työnnytty. Pikku partiointia vain oli harrasteltu, ja muutamiin intiaaniseikkailuihin tulokkaatkin lähipäivinä joutuivat.

Metsänrannasta alkoi Konnunkylän aukea, "ei kenenkään maa." Lähimpään autiotaloon eräänä iltana ryömittyään korpraali Markkula ja sotamies Ollila löysivät sieltä vielä pulloksen rautaviiniä, muutamana suolatun särjen ja tallinparvella piileskelleen kanan. Viimemainitun sotamies Ollila, siviilissä lihakauppias, taiten kyni.

Ryhmänjohtaja, kersantti Lihtonen, hääri kok-

HEIKKI SEPPÄLÄ

Ei siellä kai harpuilla soiteta, ainakaan aluksi!

kina. Hän oli ammatiltaan maalari ja antimilitaristi. Korpraali Markkulaa, terävänäistä kirjaltajaa, taas pidettiin sotahulluna. Mutta hyvässä sovussa pian maisteltiin paistia á la Rajakana. Ja vyötä helitettyä kellistytettiin sammalryijylle, teltan katveen, tupakkaa tupruttelemaan.

Heinäkuun lämpöisessä illassa alkoivat kiilto-
matojen vihreät lyhdyt hohdella. Sotamies Raunio,
pellavatukkainen puuseppä, hyräili:

”Tuo kaunis ja kaihoisa katse
nyt kyynelten peittämä on . . .”

Korpraali Markkula heräsi kersantti Lihtosen
puisteluun keskiyön maissa.

— Ylös ja sassiin! Viiden minuutin päästä läh-
detään!

— Mihin hiivattiin? korpraali Markkula ähkäisi
unenpöpperössä.

— Konserttiin vissiin!

— Ei siellä kai harpuilla soitella — ainakaan
aluksi, korpraali Markkula ärisi ylös väentäytyes-
sään, näinkin juuri sellaista unta, että omaa päätäni
pitelin kädessäni, ja reikiä siinä oli kuin madon-
syömässä lantussa . . .

Joukkueenjohtajakin, luutnantti Paanu, siihen jo
ilmestyi karttalaukkuineen ja katajakeppeineen.
Harmaina haamuina solui joukkue hänen jäljessään
metsän pimentoon. Tovin tallusteltua käännettiin
polulta poikkeen, vasemmalle, ja pysähdyttiin vih-
doin tiheään lepikkoon.

— Nyt ollaan hiljaa kuin pissa sukassa, ja tupa-
kan sytyttämisestä on kuolemantuomio, luutnantti
Paanu sopotti.

Istuen tai rähmällään miehet odottelivat. Pastilli-
pussi vain jossakin rapisi.

Korpraali Markkula oli löytänyt laakean, sam-
maltuneen kiven ja asettunut sille kuin leposohval-
le, leipäreppu pään alla. Hänellä oli lakkarissaan
eilen autiotalosta löytynyt vanha Kotiliesi. Ja yön
sakein hämää alkoi vihdoon vaaleta niin, että
ilmoittusivun isoimmat puustavat jo erottuivat:

JÄNNITÄTTEKÖ LIIKAA?

Pingoittuneet hermonne laukaisee
Hector-hermotabletti. Apteekeista il-
man reseptiä . . .

Pum!!!

Ensimmäinen tykinlaukaus jymähti jossakin taka-
na, ja hetken päästä räjähti kuusituumainen naapu-
rin puolella metsässä.

Kranaatti toisensa jälkeen kiisi heidän ylitseen,
kohisten kuin pikajuna. Mutta konduktöörinä oli
vanha Viikatemies ja pääteasemalla rämähteli Kuo-
leman portti . . .

Tuliputkien vihdoon vaietessa nousi aurinko jo
taivaalle — heinäkuun aamun ruusunhohtoinen
kehrä.

Kersantti Lihtosen ryhmä hiipi viimeisenä lepi-
kon laitaan. Eteen ilmestyi piikkilanka-aita, kanalan
aitaa korkeampi. Sen alitse, kenttälapioilla kaivettua
mäyränkäytävää pitkin, he ryömivät toiselle puolen.
Aidan vieritse kulki kapea tie. Vasemmalla se kaar-
tui ikkunaverhottoman, keltaisen mökin ohi. Oi-

kealla se katosi naapuritalon milloin lie raunioitu-
neen tiilinavetan taa.

Navetan varjossa vilahteli toisten ryhmien mie-
hiä. Siitä etäämpänä kätki louhinen pensainkko hiip-
pailijansa.

Metsässä papattelivat jo konetuliaseet. Mutta mö-
kin tanhualla, jota läheinen mäennypylä suoja-
si, pirahteli vain luoti silloin tällöin.

— Taisi pojille tulla seinä eteen, kersantti Lih-
tonen murahti oikealle pälyillen, vaikka väkivaltai-
nen tiedusteluhan tässä tiemmä vain on kysymyk-
sessä.

— Asui metsässä susi julma . . . sotamies Purola
hyräili astellessaan tietä myöten mökin luo. Hän
tuiskautti konepistoolistaan sarjan avoimesta ovesta
sisään.

— Eipä siellä taida enää olla kissakaan kotona,
korpraali Markkula tuumi Purolaa seurattessaan, hil-
jaistahan täällä on — vähän liiankin hiljaista . . .

Pihamaalta kuului räjähdys. Ilma-aalto läimäytti
korpraali Markkulaa oikealle korvalliselle kuin nä-
kymätön kämmen.

— Auttakaa . . . auttakaa! kuului hitaasti hajoa-
van savupilven varjosta.

— Se on Raunio poika, äännähti kersantti Lih-
tonen, joka oli seurailut toisia tilannetta aprikoi-
den. Hän jätti kiväärinsä tielle ja lähti kyyryssä
harppomaan haavoittuneen luo.

— Tulenko mukaan? korpraali Markkula kysyi
koneellisesti. Hänen aivonsa toimivat kuin jossakin
kehon ulkopuolella, — ikään kuin hän olisi jänni-
tysfilmiä katsomosta seurannut.

— Tule mukaan! Tule mukaan! kersantti Lihto-
nen hätäisesti toisteli.

Eikä heistä kumpikaan kuullut sotamies Purolan
murahtelua:

— Taitaa siinä olla sellainen ryytimaa, että tai-
vaassa pojat tapaavat . . .

Kersantti Lihtonen tarttui jo sotamies Raunio-
vasempan kinaloon. Ja samassa oli korpraali
Markkula kiinni oikeassa. Pari kolme metriä he eh-
tivät raahata haavoittunutta, kun maa jyrähti hei-
dän allaan. Sakea savupilvi kietaisi korpraali Mark-
kulan pilkkopimeään ja hänen aivoissaan vilahti
vain:

— Nyt mennään!

Mutta pian korpraali Markkula tunsu taas jalat
allaan. Ne alkoivat koneellisesti liikkua, ja hetken
päästä hän seisoivat navetan takana. Hänen housuis-
taan olivat takamukset poissa, ja paljaat pakarat
kuin jauhelihaa. Vasemman korvan rumpukalvo oli
puhki ja samanpuoleisessa poskessa pari läpeä.

— Selvisi siitä paukusta sentään yksi elävänä,
luutnantti Paanu totesi tarjotessaan Nortin korp-
raali Markkulalle. Sotamies Virta, Lasipalatsin pitkä
vahtimestari, puisteli päällimmäistä nokea ja hiek-
kaa hartioiltaan. Virta oli itekin taannoin haavoit-
tunut kupeeseen pienemmästä miinasta.

Korpraali Markkulan pää hurisi kuin karuselli.
Eikä hän lainkaan muistanut, keiden seurassa oli
mökin pihalla möyrinyt.

Tykkien alkaessa jyskiä naapurin puolella kyy-

LEHTEMME LUKIJOILLE JA YSTÄVILLE

Tilauskauden alkaessa päättyä — ilmestyyhän lehteämme kuluvana vuonna tämän numeron jälkeen kaksi numeroa, lokakuun 15. päivänä sekä marras-joulukuun numero joulukuun 6. päivänä — pyytää lehden toimitus saada tässä yhteydessä kiittää tilaajia, kirjoittajia, avustajia ja kaikkia lehtemme lukijoita hyvästä yhteistyöstä lehden lyhyellä alkutaipaleella. Toimitus on varma siitä, että tämä yhteistyö jatkuu edelleenkin hyvänä, siitä ovat merkinä mm. molempien kirjoituskilpailujemme erinomaiset tulokset ja ennen kaikkea lehden levikin odottamattoman runsas kasvu kuluvana vuonna. Sekä toimitukseen lähetyttyjen kirjoitusten että tilauskonttoriumme saapuneiden tilausten yhteydessä olemme saaneet hyvin monia ilmauksia siitä, että lehtemme on tervetullut kansamme keskuuteen. Mainittakoon tässä vain eräs Ruotsissa työskentelevä metsätyömies, joka kirjeessään mainitsee, että "lehtenne oli paras uudenvuodenlahja, minkä olisin voinut saada."

Toimitus on iloinen siitä, että se on voinut tyydyttää lukijainsa toivomuksia, ja se tulee jatkuvasti tekemään parhaansa tässä suhteessa. Yhden aikakauslehden sivumäärä on tietenkin rajoitettu, mutta siitä huolimatta on lehdellämme kuitenkin vuosikerran puitteissa mahdollisuus julkaista huomattava määrä muistelmakirjoituksia. Suurin osa lehdessämme julkaistusta ja julkaistavasta aineistosta olisi ehkä muuten jäänyt panematta paperille, ja niin olisi mennyt korvaamatonta muistitietoa ikuisiksi ajoiksi kadoksiin. Tutkijat ja tulevatkin sukupolvet tulevat varmaankin olemaan iloisia siitä, että kirjoittajiemme avulla on näin saatu selville monen monia yksityiskohtia raskaitten sotavuosiemme tapahtumista. Noista yksityiskohdista vähitellen sitten selvenee oikea kuva miestemme teoista.

Lehtemme toimitus siis esittää vielä kerran kiitoksensa kaikille lukijoilleen ja on samalla vakuuttunut siitä, että jokainen tilaajistamme uudistaa tulevaisuuden vuodeksi tilauksensa. Tilaushinta pysyy entisellään.

Toimitus

Kansikuva

Sotamies joutui eräissä tiukassa paikassa vihollisen vangiksi, mutta keinotteli itsensä karkuun ja takaisin omien joukkoon. Tässä hän nyt istuu seikkailulleen hymyillen ja kertoen vaiheistaan. Kersantinkin kasvot ovat leveässä hymyssä, liekö sitten hienoista vahingoniloa toiselle sattuneista kommeluksista.

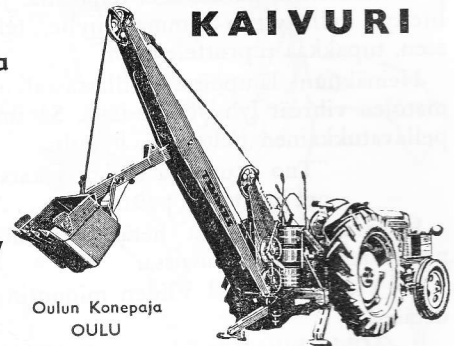
köttivät he jo kuorma-autossa, johon kertyi muitakin haavoittuneita, myös sotamies Ollila. Vaunu lähti kohti kenttäsaaraalaa, Joutsenon kansakoulua.

Heidän "kiertokoulunsa" jatkui. Mutta kersantti Lihtosen ja sotamies Raunion maallinen matka oli päättynyt.

TEMMES

KAIVURI

Täysosuma
puolustus-
tehtävissä

RAAHE OY

Raahen Tehtaat Oulun Konepaja
RAAHE OULU

Tuotanto

palvelee
Teitä

Tampereella ja lähiympäristössä

Perust. 1876

KELLOLIIKE

— OPTIKKO

Mikkeli
Maaherrankatu 22
Puh. 1195

Husqvarna

— laatuompelukone

TÄMÄN NUMERON KIRJOITUKSET

O. Venesoja	
VAASENISTA PETÄJÄSELKÄÄN	Sivu 241
U. E. Moisala	
TORNION MOTISSA JA ROVANIEMEN TIELLÄ KOETTUA	„ 246
Keijo Katajainen	
MAIHINNOUSU LAATOKALLA ELO- KUUSSA 1941	„ 248
B. Laurila	
"JERMUN" TIELTÄ KARJALAN KAN- NAKSELLA	„ 254
Heimo Lampi	
SUURI POMMITUSMUODOSTELMA IN- KEROISSA	„ 256
KIRJOITUSKILPAILUN TULOS	„ 261
Lauri Hannikainen	
KAHINAA KORVESSA	„ 262
Niilo Kenjakka	
YKSI VUOROKAUSI	„ 266
Heikki Seppälä	
EI SIELLÄ KAI HARPUILLA SOITETA ..	„ 270
LEHTEMME LUKIJOILLE JA YSTÄVILLE ..	„ 272

5152

OULU
JALANDERCO

Suomen laivanselvittäjä-
ja laiva-
meklari-
liiton
jäsen

Antrasiittia — koksia — kivihiltä

Suomen hiilikauppiait-
ten yhdistyksen jäsen

A. JALANDER & Co OY

LAIVANSELVITYS-, HUOLINTA- JA AHTAUSLIIKE

HEINOLAN FANERITEHDAS

Zachariassen & Co

- Peitehuopia
- Villalankoja
- Karvalankoja
- Kudintavaroita

OULUN VILLATEHDAS Oy
Oulu

Tiedättekö,

että pankkimme ei ole
ainoastaan maan säästö-
pankkien keskusrahalaiteos,
vaan myös suuren yleisön
talletus- ja liikepankki,
joka suorittaa kaikkia
pankkialan tehtäviä.

Säästöpankkien Keskus-Osake-Pankki

Helsinki, Aleksanterinkatu 46

Martta
TERVEYSKENKÄ
jalkatuella

Useita arki-
juhla- ja
kävelyken-
kämällejä.

VALMISTAJA
VÄINÖ HUTTUNEN
KENKÄTEHDAS · TAMPERE

SHEKKI

on varma ja kätevä maksuväline, jolla voidaan suorittaa maksuja pankin aukioloajasta riippumatta kaikkina vuorokauden aikoina. Suurten käteisvarojen mukanapito on sekä hankalaa että vaarallista. Vältä vaaraa — maksa shekillä!

Helsingin Osakepankki

LIKEPANKKI — TALLETUSPANKKI — 89 KONTTORIA

Menittepä karhun kaatoon tai täkykalan ongintaan

löydätte aina Elorannalta juuri oikeat ja pettämättömät välineet.

Jokaisen metsä- ja kalamiehen kannattaa tutustua kunnon elorantalaisiin.

Metsästys- ja kalastus-
tarvikkeiden erikoisliike

Eloranta

KUOPIO — oma keskus 14841

Irtonumero 70 mk

JOUTSENO
HACKMAN & CO
SARAMERI EERIK
0546/078 KT

Metsä- VIHTAVUOREN haulikon patruunoilla!

VIHTAVUOREN haulikonpatruunat kehittävät haulleille suuren alkunopeuden suhteellisen pienellä paineella. Tästä johtuu niiden hyvä läpäisykyky ja tasainen osumakuvio.

VIHTAVUOREN

laaduntarkkailun alaisilla haulikonpatruunoilla on miellyttävä ampua!

Savuton ruuti (punainen hylsy)

Kal./pituus
12/70, 12/65
16/70, 16/65
20/65

Musta ruuti (vihreä hylsy)
12/65, 16/65

RIKKIHAPPO-
JA SUPERFOSFAATTITEHTAAT OY

Saatavana kaikkialta alan liikkeistä

MONIPUOLISTA TEOLLISUUTTA — TUNNUSTETTUA TUKKUKAUPPAA

H. SAASTAMOINEN OY

SAASTAMOISEN FANERI OY

H. SAASTAMOINEN & POJAT OY

SAASTAMOISEN AUTO OY

SAASTAMOISEN YHTIÖT

KUOPIO

Sanoma Osakeyhtiö, Helsinki 1958